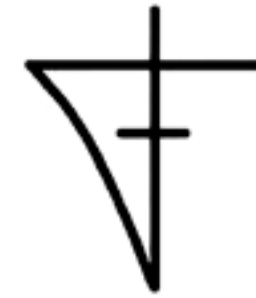

ACERO Y PECIOS DEL MAR FRUTOS MARÍA

ACERO Y PECIOS DEL MAR
FRUTOS MARÍA

UNIVERSITAT D'ALACANT

Manuel Palomar Sanz
RECTOR

Carles Cortés Orts
VICERECTORAT DE CULTURA, ESPORT I LLENGÜES

ACERO Y PECIOS DEL MAR FRUTOS MARÍA

ORGANITZA I PRODUËIX / ORGANIZA Y PRODUCE
Museu de la Universitat d'Alacant. MUA
15/11/2019-12/01/2020. SALA EL CUB

EXPOSICIÓ / EXPOSICIÓN

COMISSARIAT / COMISARIADO
Julia Sáez-Angulo

COORDINACIÓ / COORDINACIÓN
Eduardo Lastres

MUNTATGE / MONTAJE
David Alpañez Serrano. MUA
Stefano Beltrán Bonella. MUA
Sofía Martín Escribano. MUA

EXECUCIÓ / EJECUCIÓN
Servei de manteniment de la UA

TEXTOS
Mre Dolores Barreda Pérez
Eduardo Lastres
Frutos María
Julia Sáez-Angulo
Carmen Valero

FOTOGRAFIES / FOTOGRAFÍAS
Els autors i autores

DISSENY / DISEÑO
Bernabé Gómez Moreno. MUA

TRADUCCIONS / TRADUCCIONES
Servei de Llengües

ISBN: 978-84-121416-2-7
Dipòsit legal / Depósito legal: A 6-2020
Imprimeix / Imprime: Quinta Impresión

© De l'edició, Museu de la Universitat d'Alacant. MUA
© Dels textos, els autors i autores
© De les imatges, els autors i autores
© Frutos María. VEGAP, Madrid, 2020

Acer i derelictes del mar

La primera vegada que l'artista burgalès establert a Alacant Frutos María va col·laborar amb el Museu de la Universitat d'Alacant (MUA) va ser el 2017, amb l'exposició *Jano*, una proposta escultòrica que es va poder contemplar en els espais exteriors del mateix museu. Aquesta exposició feia referència al déu romà Janus, el déu de les dues cares, com a símbol dels començaments i dels finals, dels trànsits i dels canvis.

En aquesta ocasió, Frutos María presenta a la sala El Cub del MUA *Acer i derelictes del mar*, una exposició comissariada per Julia Sáez-Angulo, que incideix en el concepte de transformació. La mostra reuneix més de vint obres realitzades amb fusta, corda, arpillera i metalls extrets de la mar, i es completa amb dues escultures d'acer i ferro.

Frutos María fa anys que treballa amb materials que rescata del fons de la mar, als quals atorga una segona oportunitat; recupera, treballa i transforma el que en principi és material de rebuig. En el seu procés creatiu, utilitza l'assemblatge i el color per a dotar a les seues obres d'una enorme profunditat i riquesa de textures. L'exposició, no obstant això, va més enllà del pensament estètic i representa el compromís de l'artista amb el seu entorn. En un moment en què es parla d'una deterioració sense precedents dels oceans, és gratificant comptar amb propostes com la de Frutos María, que reflexiona sobre el passat, el present i el futur del nostre planeta a través del seu incansable quefer artístic.

Només em cal proposar-los que s'animen a la immersió en l'univers creatiu de Frutos María.

Manuel Palomar Sanz
Rector de la Universitat d'Alacant

Acero y pecios del mar

La primera vez que el artista burgalés afincado en Alicante Frutos María colaboró con el Museo de la Universidad de Alicante (MUA) fue en 2017, con la exposición *Jano*, una propuesta escultórica que se pudo contemplar en los espacios exteriores del propio museo. Esta exposición hacía referencia al dios romano Jano, el dios de las dos caras, como símbolo de los comienzos y de los finales, de los tránsitos y de los cambios.

En esta ocasión, Frutos María presenta en la sala El Cub del MUA *Acero y pecios del mar*, una exposición comisariada por Julia Sáez-Angulo, que incide en el concepto de transformación. La muestra reúne más de veinte obras realizadas con madera, cuerda, arpillera y metales extraídos del mar, y se completa con otras tantas esculturas de acero y hierro.

Frutos María lleva años trabajando con materiales que rescata del fondo del mar y a los que otorga una segunda oportunidad; recupera, trabaja y transforma lo que en principio es material de desecho. En su proceso creativo, utiliza el ensamblaje y el color para dotar a sus obras de una enorme profundidad y riqueza de texturas. La exposición, sin embargo, va más allá del pensamiento estético y representa el compromiso del artista con su entorno. En un momento en el que se habla de un deterioro sin precedentes de los océanos, es gratificante contar con propuestas como la de Frutos María, que reflexiona sobre el pasado, el presente y el futuro de nuestro planeta a través de su incansable quehacer artístico.

Sólo me cabe proponerles que se animen a la inmersión en el universo creativo de Frutos María.

Manuel Palomar Sanz
Rector de la Universidad de Alicante

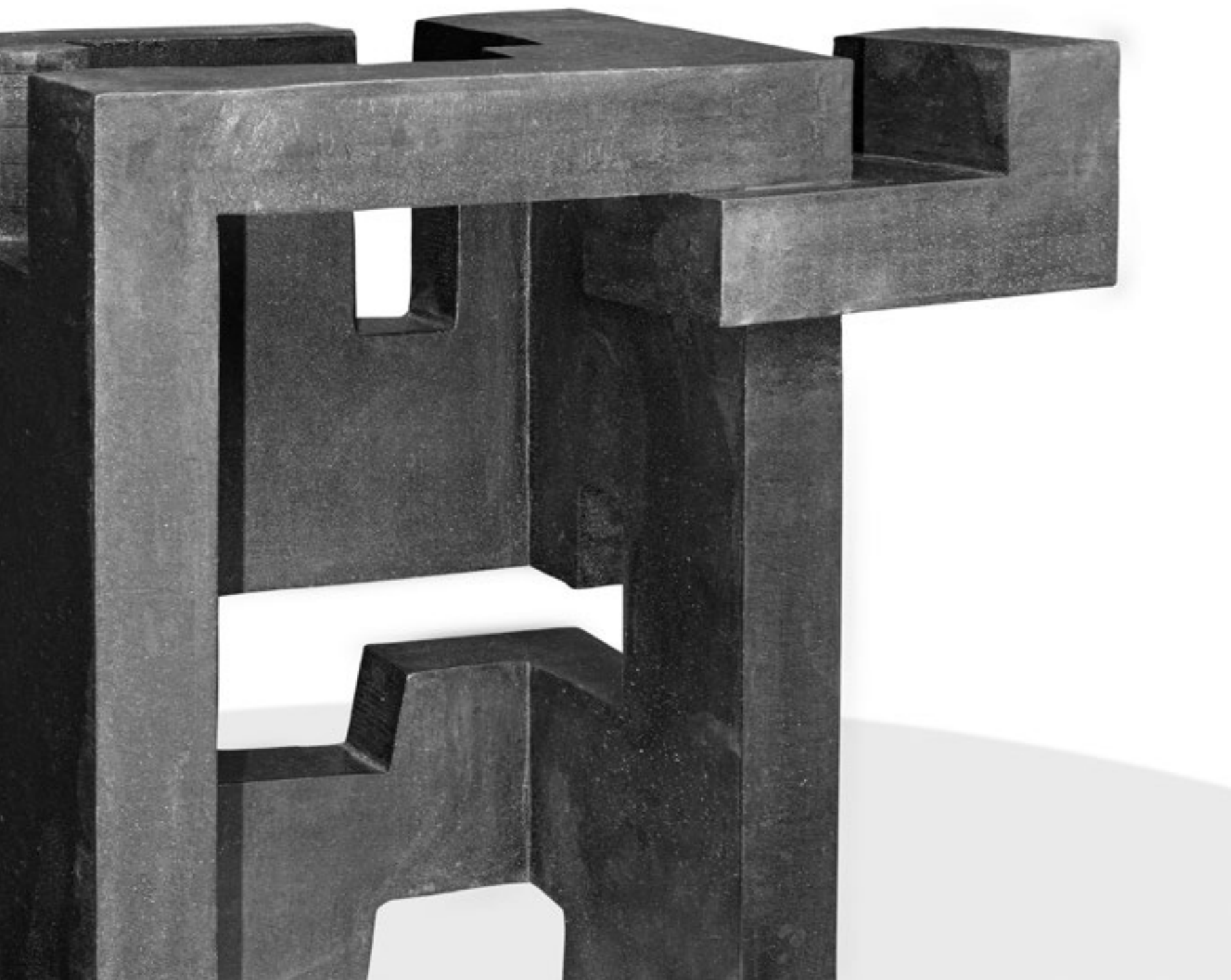

ACERO Y PECIOS DEL MAR FRUTOS MARÍA

CONTENIDO

- 9/11 Frutos María**
M. Dolores Barreda Pérez
- 12 Frutos María. L'encontre buscat**
14 Frutos María. El encuentro buscado
Eduardo Lastres
- 18 Frutos María. Acer i derelictes del mar**
22 Frutos María. Acero y pecios del mar
Julia Sáez-Angulo
- 28 Frutos María. Nova vida de la matèria en l'obra d'art**
31 Frutos María. Nueva vida de la materia en la obra d arte
Carmen Valero Espinosa
- 35 Acer i derelictes del mar**
37 Acero y pecios del mar
Frutos María
- 98 English translations**
- 118 Inauguració/Inauguración/Opening**

Frutos María

Eclèctic, avantguardista, destrossador en les idees i les formes, respectuós en els materials i les tècniques, l'obra del burgalès Frutos María ha recorregut un trajecte llarg imbuït d'inquietuds creatives, fins a desembocar en una eclosió de talent i de ritme, que sura en cada escultura i brolla en cada inspiració.

La seua creació incorpora materials com a mitjà de comunicació i com a mètode d'expressió, i en els quals les formes i els buits adquireixen també significació plena. Són, en realitat, petites arquitectures que reflecteixen un paisatge idealitzat per ell, en el qual la naturalesa ocupa un lloc predominant i on la fusió i la profusió de materials adquireixen un llenguatge propi i interpretatiu.

La seua cerca de la qualitat en cadascuna de les peces que, amb primorosa carícia, analitza, investiga i desenvolupa, té la seua recompensa merescuda en la satisfacció de l'obra ben feta, en l'immens respecte per la naturalesa i tots els materials que ens proporciona i, sobretot, en el treball infatigable que duu a terme, fruit d'un estudi previ profund.

És a partir d'aquest moment quan les formes, els materials i els dissenys fan un llenguatge propi i harmoniós que embolica les seues creacions: modernes, avantguardistes, universals.

L'exposició es nodreix d'obres innovadores que són la síntesi de fonaments en els quals predomina també la bellesa, però no entesa com una referència estètica i estàtica, sinó com una serena conjunció d'ideals aconseguits amb habilitat.

Una bona i harmoniosa combinació de trets que aconsegueixen presentar estils diferents a tot el que s'ha fet fins avui, i que fan de l'obra de Frutos María, un treball totalment personal i definible del seu estil com a artista, que converteix aquest creador en un referent d'equilibri i llibertat present en totes i cadascuna de les seues obres.

M. Dolores Barreda Pérez
Secretària general de l'AEPE i "Secretària Perpètua"
Membre de l'Associació Espanyola de Crítics d'Art

Frutos María

Ecléctico, vanguardista, rompedor en las ideas y las formas, respetuoso en los materiales y las técnicas, la obra del burgalés Frutos María ha recorrido un largo trayecto imbuido de inquietudes creativas, hasta desembocar en una eclosión de talento y de ritmo, que flota en cada escultura y brota en cada inspiración.

Es la suya una creación que incorpora materiales como medio de comunicación y como método de expresión, y en los que las formas y vacíos adquieren también significación plena. Son, en realidad, pequeñas arquitecturas que reflejan un paisaje idealizado por él, en el que la naturaleza ocupa un lugar predominante y en donde la fusión y profusión de materiales adquieren un lenguaje propio e interpretativo.

Su búsqueda de la calidad en cada una de las piezas que, con primoroso mimo, analiza, investiga y desarrolla, tiene su merecida recompensa en la satisfacción de la obra bien hecha, en el inmenso respeto por la naturaleza y cuantos materiales proporciona y sobre todo, en el trabajo infatigable que lleva a cabo, fruto de un profundo estudio previo.

Es a partir de ese momento cuando las formas, materiales y diseños elaboran un lenguaje propio y armonioso que envuelve sus creaciones: modernas, vanguardistas, universales.

La exposición se nutre de obras innovadoras que son la síntesis de fundamentos en los que predomina también la belleza, pero no entendida como una referencia estética y estática, sino como una serena conjunción de ideales conseguidos con habilidad.

Una buena y armoniosa combinación de rasgos que logran presentar estilos diferentes a todo lo realizado hasta la fecha, y que hacen de la obra de Frutos María, un trabajo totalmente personal y definible de su estilo como artista, convirtiendo a este creador en un referente de equilibrio y libertad presente en todas y cada una de sus obras.

Mª Dolores Barreda Pérez
Secretaria General de la AEPE y "*Secretaria Perpetua*"
Miembro de la Asociación Española de Críticos de Arte

Frutos María. L'encontre buscat

L'art plàstic és una combinació d'elements que desenvolupen idees, significats, conceptes. Una combinació de línies, formes i colors que reproduïxen sentiments, estètiques, que expressen tot allò que competeix a l'ésser humà, tant des del punt de vista cognoscitiu com emocional.

En l'exercici de la creació, tot allò que forma part del nostre món es veu magnificat, reconstruït per l'esperit i la voluntat del creador, de l'artífex, que delimita les seues finalitats més enllà de la simple visió estereotipada, encara que en constant diàleg amb la societat, amb la cultura de la qual forma part. Sempre estem reinventant un llenguatge que ens és donat, que ens concerneix des del naixement i que ens compromet per a expressar la nostra visió singular.

Des del principi dels temps, la manera en la qual l'ésser humà ha desenvolupat el seu esperit creatiu, una cosa inherent a la nostra essència, ha seguit determinades pautes que, al llarg de les diferents èpoques i cultures, han conformat allò que anomenem art. Una combinació que varia en els elements i les connexions segons les èpoques, en la qual convergeixen o divergeixen diferents formes i maneres de treballar, amb diferents materials i eines, i amb diferents significats: religiosos, esotèrics, polítics...

Frutos María escenifica en la seua obra, principalment escultòrica i pictòrica, una manera de tractar els materials, d'unir-los en un diàleg per a transmetre'ns el que avui és una necessitat quasi ineludible, la mirada crítica cap al nostre entorn. L'ecologia és en aquests moments un mandat universal que cal reivindicar. La cura del planeta està en tot el pensament que raona el nostre avenir, i és una forta influència en el nostre artista, sensible als problemes que ens implica el futur.

Però, al marge d'aquests propòsits laudables, hi ha l'obra que, per si mateixa, ha de parlar-nos d'art, d'experiència, del coneixement que atresora, de tot allò que ens tracta de comunicar. En la trajectòria de Frutos veiem una obra que, ja experimentada en les primeres exposicions, ens parla d'un rigor sobre la geometria. La problemàtica principal del seu treball ha sigut la d'analitzar els moviments que van proposar les avantguardes de principi de segle, el racionalisme, el constructivisme, el suprematisme i el moviment De Stijl, el neoplasticisme amb Mondrian al capdavant.... Aquells moviments van fer sorgir a Espanya, de la mà de Jorge Oteiza i Eduardo Chillida, l'estudi del cub i del buit, de la geometria en el ferro. S'hi planteja el problema que, des de començament de segle XX, denunciava l'escultura que buscava eixir de la dependència de la figuració en les múltiples versions, incloent-hi el cubisme, l'objecte d'anàlisi del qual continuava sent figuratiu, i la síntesi de Giacometti o

de Modigliani. L'abstracció en l'escultura arriba al grau zero amb el minimalisme dels anys cinquanta als Estats Units. Un moviment que, nascut dels artistes russos (Malèvitx, Tatlin, Ródtxenko, Popova), arriba a les últimes conseqüències amb influències en l'arquitectura i en el disseny. L'escola de la Bauhaus (1919), creada per Walter Gropius, hereva d'aquestes propostes, de les quals enguany celebrem el centenari, va posar en evidència una nova visió de l'art i del disseny. Mies van der Rohe, també director de la Bauhaus, ja va plantejar en el seu projecte de la Fira de Barcelona de 1929 un edifici que va significar un canvi radical en l'arquitectura i la pèrdua de l'ornament i l'arrelament de la simplicitat en les formes.

L'art busca la singularitat, la no-dependència d'allò que frena la creativitat. Avui dia vivim una època de transcendència extrema, un moment de transició sense que res siga preponderant. Davant aquest panorama, els artistes busquen el seu camí en un extens paisatge de possibilitats, fet que crea aquesta disparitat de temes i de tècniques, que avui podem veure en els artistes inscrits en un eclecticisme en el qual preval la transversalitat de disciplines, conceptes, i és l'art conceptual un eix dominant en què la filosofia, la sociologia, la filologia representen ordres a què acollir-se.

Frutos ens parla de problemes mediambientals amb els seus collages de materials reciclats, acer, fusta, derelictes que tenen una història pròpia, una visió de la societat que els crea i els abandona. Mitjançant la seua reflexió sobre l'ecologia, Frutos recupera aquests materials rebutjats per a reinventar-los en obres en què ens mostra el diàleg amb els diferents llenguatges artístics i els atribueix nous significats, noves referències.

El minimalisme reinterpretat i el collage en escultura, però sobretot en pintura, busquen des de la sensibilitat mostrar-nos criteris de la singularitat del seu treball. Ens trobem amb una obra en la qual podem indagar en la història de l'art, en els infinits camins que ens desvelen una personalitat que assumeix el nostre passat i viu el nostre present. Frutos esdevé un artista que construeix escultures i pintures en què fa reviure els materials nous i antics perquè ens parlen del nostre present i també d'eixe futur tan qüestionable que ell denuncia amb les seues obres.

Eduardo Lastres
Artista plàstic i gestor artístic

Frutos María. El encuentro buscado.

El arte plástico es una combinatoria de elementos que desarrollan ideas, significados, conceptos. Una combinatoria de líneas, formas y colores que reproducen sentimientos, estéticas, que expresan todo aquello que le compete al ser humano, tanto a nivel cognoscitivo como emocional.

En el ejercicio de la creación, todo esto que forma parte de nuestro mundo se ve magnificado, reconstruido, por el espíritu y la voluntad del creador, del artífice, que delimita sus fines más allá de la simple visión estereotipada, aunque en constante diálogo con la sociedad, con la cultura de la que forma parte. Siempre estamos reinventando un lenguaje que nos es dado, que nos concierne desde el nacimiento, y que nos compromete para expresar nuestra visión singular.

Desde el principio de los tiempos, la manera en la que el ser humano ha desarrollado su espíritu creativo, algo inherente a nuestra esencia, ha seguido determinadas pautas que, a lo largo de las diferentes épocas y culturas, han conformado lo que llamamos arte. Una combinatoria que varía en sus elementos y conexiones dependiendo de las épocas, en la que convergen o divergen diferentes formas y maneras de trabajar, con distintos materiales y herramientas, y con distintos significados, religiosos, esotéricos, políticos...

Frutos María escenifica en su obra, principalmente escultórica y pictórica, una manera de tratar los materiales, de unirlos en un diálogo, para transmitirnos lo que hoy es una necesidad casi ineludible, la mirada crítica hacia nuestro entorno. La ecología es en estos momentos un mandato universal que hay que reivindicar. El cuidado del planeta está en todo el pensamiento que razona nuestro porvenir, y es una fuerte influencia en nuestro artista, sensible a los problemas que nos implican el futuro.

Pero al margen de estos propósitos laudables, está la obra que debe, por si misma, hablar-nos de arte, de experiencia, del conocimiento que atesora, de todo aquello que nos trata de comunicar. En la trayectoria de Frutos contemplamos una obra que, ya experimentada en sus primeras exposiciones, nos habla de un rigor sobre la geometría. La problemática principal de su trabajo ha sido la de analizar los movimientos que propusieron las vanguardias de primeros de siglo, el racionalismo, el constructivismo, el suprematismo y el movimiento De Stijl, el neoplasticismo, con Mondrian a la cabeza.... Aquellos movimientos hicieron surgir en España, de la mano de Jorge Oteiza y Eduardo Chillida, el estudio del cubo y del hueco, de la geometría en el hierro. En ellos se plantea el problema que, desde principios de siglo XX, denunciaba la escultura que buscaba salir de su dependencia de la figuración en sus múltiples versiones, incluyendo el cubismo cuyo objeto de análisis seguía siendo figurativo,

incluyendo la síntesis de Giacometti o de Modigliani. La abstracción en la escultura llega al grado cero con el minimalismo de los años cincuenta en Estados Unidos. Un movimiento que, nacido de los artistas rusos, Malevitch, Tatlin, Rodchenko, Popova ..., llega a sus últimas consecuencias con influencias en la arquitectura y en el diseño. La Escuela de la Bauhaus, 1919, creada por Walter Gropius, heredera de estas propuestas, de las que en este año celebramos su centenario, puso en evidencia una nueva visión del arte y del diseño. Mies Van der Rohe, también director de la Bauhaus, ya planteó en su proyecto de la feria de Barcelona de 1929, un edificio que significó un cambio radical en la arquitectura, donde se planteaba la pérdida del ornamento y el arraigo de la simplicidad en las formas.

El arte busca la singularidad, su no dependencia de aquello que frena la creatividad. Hoy en día vivimos una época de transcendencia extrema, un momento de transición sin que nada sea preponderante. Ante este panorama, los artistas buscan su propio camino en un extenso paisaje de posibilidades, lo que crea esta disparidad de temas y de técnicas, que hoy podemos ver en los artistas inscritos en un eclecticismo en el que prima la transversalidad de disciplinas, conceptos, siendo el arte conceptual una dominante en la que la filosofía, la sociología, la filología, suponen ordenes donde acogerse.

Frutos nos habla de problemas medioambientales con sus collages de materiales reciclados, acero, madera, pecios que vienen con una historia propia, una visión de la sociedad que los crea y los abandona. Mediante su reflexión sobre la ecología, Frutos recupera estos materiales desechados para reinventarlos en obras donde nos muestra su diálogo con los diferentes lenguajes artísticos, atribuyéndoles nuevos significados, nuevas referencias.

El minimalismo reinterpretado y el collage en escultura, pero sobre todo en pintura, buscan desde la sensibilidad mostrarnos criterios de la singularidad de su trabajo. Nos encontramos con una obra en la que podemos indagar en la historia del arte, en sus infinitos caminos que nos desvelan una personalidad que asume nuestro pasado y vive nuestro presente. Frutos deviene en un artista que construye esculturas y pinturas donde hace revivir los materiales nuevos y antiguos para que nos hablen de nuestro presente y también de ese futuro tan cuestionable que Frutos denuncia con sus obras.

Eduardo Lastres
Artista plástico y gestor artístico.

Frutos María Acer i derelictes del mar

Terra i aigua, els dos fluids essencials dels quals depèn la naturalesa, s'han convertit en pots de brossa
Jacques-Yves Cousteau (1910-1997)

Per a l'artista que sap mirar la forma, el color i la bellesa que amaguen les coses, no podien passar desapercebuts els derelictes del mar, uns materials que l'onatge ha plasmat amb el seu repetit cisellar de l'aigua i les ones. El diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans defineix *derelictes* com 'restes d'un vaixell naufragat o del que contenia'. L'escultor i pintor alacantí Frutos María no deixa d'acariciar amb la mirada els derelictes d'embarcacions, siguen o no d'un naufragi, fonamentalment les fustes abatudes per l'onatge que cobren en si mateixes una textura singular de temps i espai, amb tota la significació que tenen aquestes dues coordenades en la vida de l'home. "El temps també pinta" deia el pintor Francisco de Goya y Lucientes. L'aigua, l'onatge i el temps també esculpeixen, podríem parafrasejar l'artista aragonès universal.

Resulta curiós que un artista visual com Frutos María, un pintor/escultor que utilitza el metall com ha fet amb el ferro en altres ocasions, se centre ara especialment en l'acer per a fer-lo conviure amb unes fustes manipulades i servides pel mar per a fer conviure els dos materials en una nova poètica artística. L'escultor viu al costat del Mediterrani, un mar de cultures, un *Mare Nostrum* llatí que ha contemplat una i mil vegades en el seu continu anar i venir de les aigües, en el vaivé infinit de les ones, en el seu colorit lluminós davant la llum. El mar de color del vi, deia Homer en la llengua clàssica grega que reconeix infinitat de matisos en els colors amb diferents paraules per a fer-ho. Un mar carregat d'històries i relats. Un mar que inspira i expira com un ésser viu. Un mar que invoquen els poetes, els músics i els artistes visuals fins a concedir-hi el títol d'estatge d'un déu olímpic, Posidó/Neptú. Un mar que es fa coprotagonista de l'escultor a l'hora de concebre i conformar les seues obres en la pintura i en la tercera dimensió.

Contemplant les peces artístiques de Frutos María, pintures o escultures, ve a la memòria la fascinació de Michelangelo Buonarroti pel fragment o l'estètica de la ruïna. L'element incomplet o inacabat té un gran poder d'evocació, perquè convida l'ull a completar una visió

que se'n va anar i que es va perdre, que es troba surant en la imaginació de l'espectador/a, de qui la mira amb l'atenció d'un/a artista. Michelangelo i els seus contemporanis van tenir al davant aquell vell món clàssic fragmentat pel temps i que ells van voler tornar a posar en peu i en valor, amb un moviment artístic únic i florent en la història de l'art: el Renaixement artístic, que mirava arrabassat a Grècia i a Roma.

Aquesta conjunció de materials metalls i vegetals en l'art de Frutos María, en la pintura i l'escultura parla igualment de la idea del collage, la nova tècnica apareguda amb propietat en temps de les avantguardes històriques, l'any 1912 quan Picasso va oferir per primera vegada pintura i reixeta vegetal en el seu quadre *Natura morta amb cadira de reixeta*. Alguns crítics assenyalen que va ser Bracque el primer que va mostrar un collage davant el públic, però té igual als efectes que ens ocupen, perquè allò que cal assenyalar és que el maridatge dels materials en el quadre com a art bidimensional s'expandiria molt ràpid a l'escultura, principalment objectual, per a aconseguir l'encadellat dels diferents materials fins a l'infinit.

El collage com a punt de partida

L'estudiós Vicente Aguilera Cerni defineix el collage en *el Diccionari de l'art modern* que va dirigir l'any 1979 com el "recurso inicialmente utilizado por los artistas del cubismo y el dadaísmo que introdujeron en sus obras elementos heterogéneos, particularmente *papiers collés*". Desbordando los límites de un mero procedimiento, el *collage* ha dado origen a una ampliación de los medios expresivos, y abre horizontes y posibilidades que han contribuido a la transformación de amplios sectores del arte moderno. Paralelamente, los poetas utilizaron esta técnica que dio paso a las más revolucionarias aportaciones del arte objetual". L'anomenada *tècnica mixta* arribaria a l'art en un futur imparable.

L'escultor Frutos María va més enllà de la idea del mateix collage. En les seues obres i exposicions anteriors a la d'avui ja va mostrar conjuncions de ferro i ciment, ferro i pedres en una tensió i conjugació encertada; en les pintures va incorporar arenes i resines al costat de pigments naturals, juntament amb taules descolorides salvades del naufragi. *Nova vida* va titular amb tota intenció algunes de les seues peces en fustes oposades i reutilitzades una a una. La visió mineral no s'aparta de bastants de les seues obres. L'artista visual buscava espais habitables per a la mirada i el gaudi artístic, però en moltes de les obres que ara ofereix, es veu que l'escultor va més enllà; hi ha una idea moral en eixa conjunció de materials, d'acer i derelictes del mar; una idea de salvació i de reciclatge, de reutilització dels materials, que, a més a més, són objectes oposats, l'*objet trouvé* del qual van parlar els avantguardistes històrics i radicals per a incorporar-los a l'art. Una idea de salvació de la Natura –així, escrita amb majúscules–, la reutilització del fragment rebutjat que es converteix de nou en peça angular d'una obra artística. Solament l'ull de l'autor sobre eixe material de deixalla de les ones el reconverteixen, després d'una nova manipulació d'artista, en treball plàstic i estètic

renovat. Nova vida, nous espais en els quals habiten el pensament, el sentiment o la memòria com a arqueologies d'un passat que sedimenta, a la seua manera, la matèria i la idea, la creativitat i l'objecte artístic.

Aquesta visió actual i moral de l'art connecta amb la sensibilitat dels nostres dies, de reutilització de les coses i de no abandó i destrucció d'aquestes. El mar sembla donar-nos un exemple amb la seua actuació davant l'agressió de l'abundància i el desaprofitament de la societat en els nostres dies, sobretot l'agressió dels plàstics. L'autor no perd la idea de bellesa, bé escàs del qual convé parlar molt i valorar-la quan es presenta. Frutos María manipula a la recerca d'una nova bellesa amb allò que té i amb allò que va trobar. Els derelictes del naufragi poden cobrar una nova vida i sorprendre davant una mirada diferent i morosa en el temps i l'espai. Una obra tridimensional, suggeridora i misteriosa, plena de significats, polivalent en la semàntica, oberta a tota interpretació, la de la llibertat de l'espectador/a. Les obres d'aquest pintor/escultor són una reinterpretació d'allò trobat, una convivència amb l'arqueologia subaquàtica que ningú, solament el mar, pot oferir. L'art, després de tot, és un diàleg perpetu amb la natura i l'univers, amb els éssers humans, en suma. I la millor crítica d'art, com va assenyalar l'escriptor argentí Jorge Luis Borges, és aquella que convida a acostar-se a l'emoció i el misteri que emanen les obres d'un artista.

I si eixes fustes foren restes d'un palafit llunyà o una ciutat invisible i submergida? I si foren restes de l'embarcació d'Argos després de tornar de la Còlquida? O dels nostres avantpassats fenicis? La imaginació de l'espectador/a pot superar la de l'artista, per què no? O anar més enllà de la seua mirada, per poc que el títol de les obres li dinamitze la realitat, la il·lusió o la fantasia. L'espectador/a també crea o pot crear quan reinterpreta l'art d'acord amb la seua cultura i el suport del seu coneixement i de la seua educació. Tota mirada és filla d'una cultura i una civilització, els antecedents socials i culturals de l'espectador/a són tan importants com la de l'artista o el crític d'art a l'hora de valorar i enjudiciar una peça. L'obra d'art ens interpel·la a tots/es, ens parla enmig d'un bosc de signes i símbols que cadascú ha d'escodrinyar entre la inquietud o el delit estètic.

Geometria per a ordenar el caos

La geometria està molt present també en l'escultura i la pintura de Frutos María, la geometria que és ordre i concert i que es troba en bona part del regne mineral cristal·litzat. L'autor la fa conviure amb el caos dels derelictes, si bé els reordena en la seua tasca perquè tinguen composició i harmonia. Si "en el principi va ser el caos", com assenyala el *Gènesi*, la manipulació artística de l'escultor el ceneix al camí i al bon fer del seu treball. *Elogi de l'arquitectura* és el títol d'una de les seues obres. L'arquitectura com una de les tres belles arts visuals clàssiques, juntament amb la pintura i l'escultura; avui les belles arts s'han ampliat per a la nostra satisfacció fins a incorporar el cinema, la fotografia, el còmic i la moda.

Un viatge íntim al voltant de si mateix qualifica Frutos María la seua obra. La creativitat és subjectiva i la d'aquest pintor/escultor es dirigeix pels paràmetres de la geometria, l'abstracció geomètrica i la reutilització de materials que l'enriqueixen i habiten. L'exposició del 2017 va transitar per portes, camins, espais i arquitectura, si ens atenem a la distribució i muntatge del discurs expositiu; l'exposició d'ara navega amb més rotunditat al costat dels derelictes del mar i les restes de l'onatge batent fins a transcendir-los en una significació profètica, que no apocalíptica. El planeta Terra té uns recursos limitats i devem respecte a les generacions futures per a no esgotar-los. Eixa seria una lectura subliminal i no l'única en contemplar les obres de l'exposició. L'obra artística sempre serà polisèmica, per més que un títol sembla constrènyer-la. "En la mesura en què tots generem petits danys ecològics", estem cridats a reconèixer la nostra contribució –xicoteta o gran– a la desfiguració i la destrucció de la creació, adverteix el patriarca ortodox Bartomeu, que se suma a l'emocionant encíclica de Francesc *Laudato si* sobre la cura de la casa comuna, que és el planeta Terra. La degradació ambiental incideix sobretot en els més pobres de món, se'ns adverteix. L'íntima relació dels pobres i la fragilitat del planeta és un fet. És la contaminació, la brossa i la cultura de l'evasiva sense solució de continuïtat. El planeta Terra no pot convertir-se en un immens dipòsit de residus i deixalles. Estem abocats a la reutilització o el reciclatge.

Em consten les inquietuds de Frutos María per l'ecologia, el medi ambient, el canvi climàtic, el mar i la brutal agressió de deixalles en les aigües. Tot això està present en el seu conscient i inconscient a l'hora de treballar. L'artista parla de la natura amb sentit de veneració, amb el desig que siga respectada per a millorar el nostre hàbitat més enllà d'un desenvolupament estúpid. Reciclar, reutilitzar i manifestar-ho com un mantra fins que cale en la mentalitat i la sensibilitat dels humans. L'art, les obres d'art, a més d'estètica i ornamentació, són un bon vehicle de transmissió i comunicació de les idees, van més enllà de condensar el plaer i la bellesa segons els casos. El treball artístic d'aquest escultor abasta i suggereix tots els registres. L'art com a anunci o denúncia de les coses, com a raig de llum i substrat d'esperança, perquè com bé va assenyalar Ramon Margalef (1919-2004), primer catedràtic d'Ecologia a Espanya: "l'home no solament és un problema per a ell, sinó també per a la biosfera en què li ha tocat viure."

Julia Sáez-Angulo

Associació Internacional de Crítics d'Art (AICA)/Espanya
Alacant, 21 d'octubre de 2019

Frutos María Acero y pecios del mar

“Tierra y agua, los dos fluidos esenciales de los cuales depende la naturaleza, se han convertido en botes de basura”
Jacques-Yves Cousteau (1910-1997)

Para el artista que sabe mirar la forma, el color y la belleza que esconden las cosas, no podían pasar desapercibidos los pecios del mar, unos materiales que el oleaje ha plasmado con su repetido cincelar del agua y las olas. El Diccionario de la Real Academia de la Lengua define al pecio como *pedazo o resto de una nave que ha naufragado o porción de lo que ella contiene*. El escultor y pintor alicantino Frutos María no deja de acariciar con la mirada los pecios de embarcaciones, sean o no de un naufragio, fundamentalmente las maderas abatidas por el oleaje que cobran en sí mismas una textura singular de tiempo y espacio, con toda la significación que tienen estas dos coordenadas en la vida del hombre. *El tiempo también pinta* decía el pintor Francisco de Goya y Lucientes. El agua, el oleaje y el tiempo también esculpen podríamos parafrasear al artista aragonés universal.

Resulta curioso que un artista visual como Frutos María, un pintor/escultor que utiliza el metal como ha hecho con el hierro en otras ocasiones, se centre ahora especialmente en el acero para hacerlo convivir con unas maderas manipuladas y servidas por el mar, para hacer convivir ambos materiales en una nueva poética artística. El escultor vive junto al Mediterráneo, un mar de culturas, un *Mare Nostrum* latino, al que ha contemplado una y mil veces en su continuo ir y venir de las aguas, en el vaivén infinito de las olas, en su colorido luminoso ante la luz. El mar de color vino, le llamaba Homero en la lengua clásica griega que reconoce infinidad de matices en los colores con diferentes palabras para ello. Un mar ahíto de historias y relatos. Un mar que inspira y expira como un ser vivo. Un mar que invocan los poetas, los músicos y los artistas visuales hasta concederle el título de morada de un dios olímpico, Poseidón/Neptuno. Un mar que se hace coprotagonista del escultor a la hora de concebir y conformar sus obras en la pintura y en la tercera dimensión

Contemplando las piezas artísticas de Frutos María, pinturas o esculturas, viene a la memoria la fascinación de Miguel Ángel Buonarrotti por el fragmento o la estética de la ruina. Lo incompleto o inacabado tiene un gran poder de evocación, porque invita al ojo a completar una visión que se fue y se perdió, que se encuentra flotando en la imaginación del espectador, de quien la mira con la atención de un artista. Miguel Ángel y sus contemporáneos tuvieron

delante de sí aquel viejo mundo clásico fragmentado por el tiempo y que ellos quisieron volver a poner en pie y en valor, con un movimiento artístico único y floreciente en la Historia del Arte: el Renacimiento artístico, que miraba arrebatado a Grecia y a Roma.

Esta conjunción de materiales metales y vegetales en el arte de Frutos María, en la pintura y la escultura habla igualmente de la idea del collage, la nueva técnica aparecida con propiedad en tiempos de las vanguardias históricas, en el año 1912 cuando Picasso ofreció por primera vez pintura y rejilla vegetal en su cuadro *Naturaleza muerta con silla de rejilla*. Algunos críticos señalan que fue Bracque el primero que mostró un collage ante el público, pero da igual a los efectos que nos ocupan, pues lo que hay que señalar es que el maridaje de los materiales en el cuadro como arte bidimensional, iba a expandirse muy pronto a la escultura, principalmente objetual, para lograr el machihembrado de los distintos materiales hasta el infinito.

El collage como punto de partida

El estudioso Vicente Aguilera Cerni define el collage en el *Diccionario del Arte Moderno* que dirigió en 1979, como el “recurso inicialmente utilizado por los artistas del Cubismo y el Dadaísmo, que introdujeron en sus obras elementos heterogéneos, particularmente “papiers collés”. Desbordando los límites de un mero procedimiento, el “collage” ha dado origen a una ampliación de los medios expresivos, abriendo horizontes y posibilidades que han contribuido a la transformación de amplios sectores del arte moderno. Paralelamente, los poetas utilizaron esta técnica que dio paso a las más revolucionarias aportaciones del arte objetual”. La denominada *técnica mixta* iba a llegar al arte en un futuro imparable.

El escultor Frutos María va más allá de la idea del mismo collage. En sus obras y exposiciones anteriores a la de hoy, ya mostró conjunciones de hierro y cemento, hierro y piedras en una tensión y conjugación acertada; en las pinturas incorporó arenas y resinas junto a pigmentos naturales, junto a tablas descoloridas salvadas del naufragio. *Nueva vida* tituló con toda intención algunas de sus piezas en maderas encontradas y reutilizadas una a una. La visión mineral no se aparta de bastantes de sus obras. El artista visual buscaba espacios habitables para la mirada y el disfrute artístico, pero en muchas de las obras que ahora ofrece, se ve que el escultor va más allá; hay una idea moral en esa conjunción de materiales, de acero y pecios del mar; una idea de salvación y de reciclaje, de reutilización de los materiales, que para mayor abundamiento son objetos encontrados, el *objet trouvé* del que hablaron los vanguardistas históricos y radicales para incorporarlos al arte. Una idea de salvación de la Naturaleza –así, escrita con mayúsculas- la reutilización del fragmento desechado que se convierte de nuevo en pieza angular de una obra artística. Solo el ojo del autor sobre ese material de desecho de las olas, lo reconvierten, tras una nueva manipulación de artista, en trabajo plástico y estético renovado. Nueva vida, nuevos espacios en los que habiten el

pensamiento, el sentimiento o la memoria como arqueologías de un pasado que sedimenta a su modo y manera la materia y la idea, la creatividad y el objeto artístico.

Esta visión actual y moral del arte conecta con la sensibilidad de nuestros días, de reutilización de las cosas y de no abandono y destrucción de las mismas. El mar parece darnos un ejemplo con su actuación frente a la agresión de la abundancia y el desperdicio de la sociedad en nuestros días, sobre todo la agresión de los plásticos. El autor no pierde la idea de belleza, bien escaso del que conviene hablar mucho y valorarla cuando se presenta. Frutos María manipula en busca de una nueva belleza con lo que tiene y con lo que encontró. Los pecios del naufragio pueden cobrar nueva vida y sorprender ante una mirada diferente y morosa en el tiempo y el espacio. Una obra tridimensional sugerente y misteriosa, llena de significados, polivalente en su semántica, abierta a toda interpretación, la de la libertad del espectador. Las obras de este pintor/escultor vienen a ser una reinterpretación de lo encontrado, una convivencia con la arqueología subacuática, que nadie, solo el mar puede ofrecer. El arte, después de todo, es un diálogo perpetuo con la Naturaleza y el Universo, con los hombres, en suma. Y la mejor crítica de arte, como señalara el escritor argentino Jorge Luis Borges es *aquella que invita a acercarse a la emoción y el misterio que emanan las obras de un artista.*

¿Y si esas maderas fueran restos de un palafito lejano o una ciudad invisible y sumergida? ¿Y si fueran restos de la embarcación de Argos tras regresar de la Cólquida? ¿O de nuestros antepasados fenicios? La imaginación del espectador puede superar a la del artista, ¿por qué no?, o ir más allá de su mirada, a poco que el título de las obras le dinamice su realidad, ilusión o fantasía. El espectador también crea o puede crear, cuando reinterpreta el arte con arreglo a su cultura y soportes de su conocimiento y educación. Toda mirada es hija de una cultura y una civilización, los antecedentes sociales y culturales del espectador son tan importantes como la del artista o el crítico de arte, a la hora de valorar y enjuiciar una pieza. La obra de arte nos interpela a todos, nos habla en medio de un bosque de signos y símbolos que cada cual ha de escudriñar en medio de la inquietud o del deleite estético.

Geometría para ordenar el caos

La geometría está muy presente también en la escultura y pintura de Frutos María, la geometría que es orden y concierto, y que se encuentra en buena parte del reino mineral cristalizado. El autor la hace convivir con el caos de los pecios, si bien los reordena en su labor para que tengan composición y armonía. Si *en el principio fue el caos*, como señala el Génesis, la manipulación artística del escultor lo ciñe al cauce y al buen hacer de su trabajo. *Elogio de la Arquitectura*, reza uno de sus títulos de sus obras. La Arquitectura como una de las tres Bellas Artes visuales clásicas, junto a la pintura y la escultura; hoy las Bellas Artes se han ampliado para nuestra satisfacción hasta incorporar el cine, la fotografía, el comic y la moda.

Un viaje íntimo alrededor de sí mismo califica Frutos María a su obra. La creatividad es subjetiva y la de este pintor/escultor se dirige por los parámetros de la geometría, la abstracción geométrica, y la reutilización de materiales que la enriquecen y habitan. Su exposición de 2017 transitó por puertas, caminos, espacios y arquitectura, si nos atenemos a la distribución y montaje del discurso expositivo, la exposición de ahora navega con más rotundidad junto a los pecios del mar y los despojos del oleaje batiente, hasta trascenderlos en una significación profética, que no apocalíptica. El planeta tierra tiene unos recursos limitados y debemos respeto a las generaciones futuras para no esquilmarlos. Esa sería una lectura subliminal y no la única al contemplar las obras de exposición. La obra artística siempre será polisémica, por más que un título parezca constreñirla. “En la medida en que todos generamos pequeños daños ecológicos”, estamos llamados a reconocer nuestra contribución –pequeña o grande- a la desfiguración y destrucción de la creación, advierte el patriarca ortodoxo Bartolomé, que se suma a la emocionante encíclica de Francisco *Laudato sí*, sobre el cuidado de la casa común, que es el planeta Tierra. La degradación ambiental incide sobre todo en los más pobres de mundo, se nos advierte. La íntima relación de los pobres y la fragilidad del planeta es un hecho. Es la contaminación, la basura y la cultura del descarte sin solución de continuidad. El planeta Tierra no puede convertirse en un inmenso depósito de residuos y desechos. Estamos llamados a la reutilización o el reciclaje

Me constan las inquietudes de Frutos María por la ecología, el medio ambiente, el cambio climático, por el mar y la brutal agresión de desperdicios en sus aguas. Todo ello está presente en su consciente e inconsciente a la hora de trabajar. El artista habla de la Naturaleza con sentido de veneración, con el deseo de que se respete para mejorar nuestro hábitat, más allá de un desarrollismo estúpido. Reciclar, reutilizar y manifestarlo como un mantra, hasta que cale en la mentalidad y sensibilidad de los hombres. El arte, las obras de arte, además de estética y ornamentación, son buen vehículo de transmisión y comunicación de las ideas, van más allá de condensar el placer y belleza según los casos. El trabajo artístico de este escultor abarca y sugiere todos los registros. El arte como anuncio o denuncia de las cosas, como rayo de luz y sustrato de esperanza, porque como bien señaló Ramón Margalef (1919-2004), primer catedrático de Ecología en España: *El hombre no solo es un problema para sí, sino también para la biosfera en que le ha tocado vivir.*

Julia Sáez-Angulo

Asociación Internacional de Críticos de Arte. AICA/Spain
Alicante, 21 de octubre de 2019

Frutos María

Nova vida de la matèria en l'obra d'art

«La nostra tasca ha de ser viure lliures, ampliar el nostre cercle de compassió per a abastar a totes les criatures vivents i la totalitat de la naturalesa i la seua bellesa»

Albert Einstein

Ja se li havia vist donar una segona oportunitat a les coses en la seua anterior exposició al Castillo de Santa de Bárbara I, l'any 2017, quan Frutos María va mostrar les seues vetustes portes amb pany, intervingudes de pintura i exposades de nou a la mirada o als relleus rectangulars de fusta, que alguns crítics van anomenar confessionaris per la cavitat aparent o quasi manifesta en la superfície de la taula. Per si hi haguera encara cap dubte, els títols de algunes peces ho subratllen: *Nueva vida*. Obres d'art que l'escultor convoca a la resurrecció. Un reciclatge des de l'abocador a l'art, tota una aventura de compassió, pietat i transformació de la matèria. Una metamorfosi pensada, calculada, voluntària i portada a efecte. Una aventura feliç, des de la desventura tàctil a la cristal·lització de l'art. Una visió doble, l'abans i el després; una visió dual amb intencionalitat diferent. Com *Jano*, el déu bifront, amb el nom del qual l'autor va voler titular la mostra anterior al Museu de la Universitat d'Alacant, en 2017.

L'escultor se'ns manifesta ara novament com un salvador, un rescatador de la matèria llançada per l'onatge del mar, la que ell recull, curtcircuita i manipula. *La matèria no es crea ni es destrueix, es transforma* és tot un principi de la física, des que ho afirmara amb rotunditat el químic francès Antoine Lavoisier l'any 1785 i que ve a la memòria, quan es veuen les escultures de Frutos María.

Fustes, pigments, arenes, resines... sobre taules de fusta, tot serveix per a donar vida a l'obra d'art amb aire mineral o orgànic, segons els casos. *Nueva vida* a uns components que sols eren només matèria d'un sol ús, mentre que units i organitzats generen alguna altra cosa diferent, amb significat molt particular en la gestació de l'obra d'art. Un objecte escultòric que és exercici plàstic, estètic, comunicatiu, davant d'un públic obert i heterogeni que en mirarà i en reinterpretarà el significat.

Juntament amb les pintures de vida renovada, pràcticament relleus d'escultor, Frutos María ofereix escultures de metall, de ferro, acer o formigó –elements industrials i constructius–,

que emergeixen amb la força rotunda de l'art de la tercera dimensió, bé siga un «elogi a l'arquitectura», un «brocal» o unes «abraçades» a l'aire.

Una mica d'història escultòrica

Recordem que l'escultura va nàixer en origen com a tòtem sagrat sense cap ànim estètic, segons es va posar de manifest, entre altres estudis, en l'exposició *Qu'est que ce que la Sculpture Moderne* (1900 – 1970), que va tenir lloc al Musée National d'Art Moderne – Centre Georges Pompidou de París l'any 1986, una mostra que va comptar amb l'obra d'alguns artistes espanyols com Jorge Oteiza, qui, en el seu laboratori de guixos, es «va perdre» en la *Caixa buida* com a últim estadi de la seua investigació. Una mostra gegantina que va desbordar l'edifici original del Pompidou i va tenir un segon àmbit en un hangar als afores de la capital de França. Mai més va tornar a fer-se una exposició tan gran en aquest museu francès, perquè els organitzadors van aprendre que *el millor ensenya més que el molt*. Aquell gegantisme de l'exposició havia sigut contraproductiu en els espectadors, que es van mostrar fatigats davant del deversall inacabable de tanta obra.

A aquesta exposició del Centre Pompidou s'unirien anys més tard, el 2001, la mostra *50 años de Escultura española en el siglo XX*, organitzada en el Palau Reial de París i aquest mateix any *La escultura española del siglo XX*, en la Fundació Banc Santander Central Hispano, BSCH, de Madrid. La reflexió i la indagació sobre l'escultura recent ha sigut un fet i són diversos els estudiosos que opinen que l'escultura ha sigut molt més audaç que la pintura en dècades passades i presents del XX i XXI.

Davant de la pintura com a *prima donna* de les Belles Arts en els museus tradicionals, l'escultura ocupava sempre un segon lloc fins al punt que el poeta Charles Baudelaire, escriptor i crític d'art, afirmara allò que «l'escultura era allò que dificulta la visió de la pintura» en els salons de tardor. Van haver de ser les avantguardes històriques dels anys 20, amb Marcel Duchamp al capdavant rupturista, les que posaren de manifest i en valor l'escultura moderna –més punta de llança que la pintura–, una escultura que deixava de ser estàtua o embalum redó, per a centrar-se sobretot en l'*objet d'art*, l'objecte artístic, en una successió imparable que arribaria als nostres dies i en la qual s'insereix amb tota autoritat, l'escultura de Frutos María.

Els ensenyaments de Picasso, Miró i Julio González arribarien amb força en una plèiade de seguidors espanyols singulars de posteriors generacions de postguerra, com Alberto Sánchez, Pablo Gargallo, Honorio García Condoy, Pablo Serrano, Ángel Ferrant... a més dels bascos Jorge Oteiza i Eduardo Chillida. Una saga fecunda i rica. I en aquesta línia, sense solució de continuïtat, s'inscriu l'escultura de Frutos María.

En el treball escultòric de l'autor que ens ocupa, s'adverteix una indagació *espacialista*, una investigació sobre els materials triats per a unir-los i fer-los dialogar en la seua consistència dispar. L'escultor cerca presència i buit, volum i absència, lleugeresa i rotunditat, ocupació i cavitat, dinamisme i quietud, pes i vol al mateix temps, dins de l'abstracció o el que és el mateix, de l'escultura no imitativa de la realitat, encara que compte amb aquesta. Corporeïtat i espacialitat. Escultura d'una certa verticalitat.

L'escultor experimenta amb materials i amb formes en l'espai i, igual que Pablo Picasso, més que cercar troba la forma definitiva en el procés d'indagació i treball. Un cert esperit constructiu o constructivista s'allotja en el seu treball, on no s'abandona el traç revelador identitari de la mateixa cal·ligrafia plàstica. Geometria i gest. Apol·lo i Dionisos. Línies metàl·liques que escriuen i dibuixen l'aire. L'autor aconsegueix peces que es presten molt bé al monument o l'escultura pública, obres que suggereixen, més que diuen; obres obertes a la interpretació lliure de qui les mira. L'escala és fonamental en l'obra tridimensional, perquè l'escultura ha d'adaptar-se d'una manera molt particular, com a contingut, a l'espai o continent que l'alberga.

La filosofia de Frutos María va més enllà de la indagació de la forma per a endinsar-se en el reciclatge i la reutilització de les taules de fusta llançades pel mar, com en una trucada silenciosa de salvament, un SOS que demana auxili per a no morir en la destrucció i l'oblit. La matèria parla, les despulles del mar criden i l'escultor va en auxili seu per a retornar-los a la vida i proposar una reflexió sobre la cultura del rebuig, la que destrueix i abandona la matèria. La creativitat i la producció de l'autor no prescindeixen del que els envolta, sinó que s'implica i ho posa de manifest. Una visió estètica i metaartística alhora. Una actitud ètica. Una trucada d'atenció cap a la contenció i la sobrietat de la vida, una actitud més racional davant del malbaratament i l'anihilament. I una vida nova en les seues obres exposades.

No oblidem l'advertiment de Rachel Carson (1907-1964), divulgadora nord-americana, considerada una de les impulsores de la consciència ambiental moderna: «*És una situació curiosa que el mar, del qual va sorgir per primera vegada la vida, ara està amenaçat per les activitats d'una forma de vida. Però el mar, encara que canvie d'una manera desastrosa, seguirà existint; l'amenaça és més aviat per a la vida mateixa*».

Carmen Valero Espinosa
Associació Madrilenya de Crítics d'Art. AMCA

Frutos María

Nueva vida de la materia en la obra de arte

“Nuestra tarea debe ser vivir libres, ampliando nuestro círculo de compasión para abarcar a todas las criaturas vivientes y la totalidad de la naturaleza y su belleza”
Albert Einstein

Ya se le había visto dar una segunda oportunidad a las cosas en su anterior exposición en el Castillo de Santa Bárbara I, en 2017, cuando Frutos María mostró sus vetustas puertas con cerradura, intervenidas de pintura y expuestas de nuevo a la mirada o a los relieves rectangulares de madera, que algunos críticos denominaron confesionarios por la oquedad aparente o casi manifiesta en la superficie de la tabla. Por si quedara alguna duda, los títulos de algunas piezas lo subrayan: *Nueva vida*. Obras de arte que el escultor convoca a la resurrección. Un reciclaje desde el vertedero al arte, toda una aventura de compasión, piedad y transformación de la materia. Una metamorfosis pensada, calculada, voluntaria y llevada a efecto. Una aventura feliz, desde la desventura táctil a la cristalización del arte. Una visión doble, el antes y el después; una visión dual con distinta intencionalidad. Como *Jano*, el dios bifronte, con cuyo nombre el autor quiso titular la muestra anterior del Museo de la Universidad de Alicante, en 2017.

El escultor se nos manifiesta ahora de nuevo como un salvador, un rescatador de la materia arrojada por el oleaje del mar, la que él recoge, cortocircuita y manipula. *La materia no se crea ni se destruye, se transforma* es todo un principio de la física, desde que lo afirmara con rotundidad el químico francés Antoine Lavoisier en 1785 y que viene a la memoria, cuando se contemplan las esculturas de Frutos María.

Maderas, pigmentos, arenas, resinas... sobre tablas de madera, todo sirve para dar vida a la obra de arte con aire mineral u orgánico, según los casos. *Nueva vida* a unos componentes que solos eran solo materia desechable, mientras que unidos y organizados generan algo diferente, con significado muy particular en la gestación de la obra de arte. Un objeto escultórico que es ejercicio plástico, estético, comunicativo, ante un público abierto y heterogéneo que mirará y reinterpretará su significado.

Junto a las pinturas de renovada vida, prácticamente relieves de escultor, Frutos María ofrece esculturas de metal, de hierro, acero u hormigón –elementos industriales y constructivos-,

que emergen con la fuerza rotunda del arte de la tercera dimensión, bien sea un “elogio a la Arquitectura”, un “brocal” o unos “abrazos” en el aire.

Un poco de historia escultórica

Recordemos que la escultura nació en origen como tótem sagrado sin ánimo estético alguno, según se puso de manifiesto, entre otros estudios, en la exposición *Qu'est que ce que la Sculpture Moderne* (1900 – 1970), celebrada en el Musée National d'Art Moderne – Centre Georges Pompidou de París en el año 1986, muestra que contó con la obra de algunos artistas españoles como Jorge Oteiza, quien, en su laboratorio de tizas, se “perdió” en la *Caja vacía* como último estadio de su investigación. Una muestra gigantesca que desbordó el edificio original del Pompidou y tuvo un segundo ámbito en un hangar a las afueras de la capital de Francia. Nunca más volvió a hacerse una exposición tan gigantesca en el citado museo francés, porque los organizadores aprendieron que *lo mejor enseña más que lo mucho*. Aquel gigantismo de la exposición había sido contraproducente en los espectadores, que se mostraron fatigados ante la avalancha inacabable de tanta obra.

A la citada exposición del Centro Pompidou se sumarían años más tarde, en 2001, la muestra *50 años de Escultura española en el siglo XX*, organizada en el Palacio Real de París y ese mismo año *La escultura española del siglo XX*, en la Fundación Banco Santander Central Hispano, BSCH, de Madrid. La reflexión e indagación sobre la escultura reciente ha sido un hecho y son varios los estudiosos que opinan que la escultura ha sido mucho más audaz que la pintura en pasadas y presentes décadas del XX y XXI.

Frente a la pintura como *prima donna* de las Bellas Artes en los museos tradicionales, la escultura ocupaba siempre un segundo lugar hasta el punto de que el poeta Charles Baudelaire, escritor y crítico de arte, afirmara aquello de que “la escultura era aquello que dificulta la visión de la pintura” en los salones de otoño. Tuvieron que ser las vanguardias históricas de los años 20, con Marcel Duchamp a la cabeza rupturista, las que pusieran de manifiesto y en valor la escultura moderna –más punta de lanza que la pintura-, una escultura que dejaba de ser estatua o bulto redondo, para centrarse sobre todo en el *objet d'art*, el objeto artístico, en una sucesión imparables que llegaría a nuestros días y en la que se inserta con toda autoridad, la escultura de Frutos María.

Las enseñanzas de Picasso, Miró y Julio González iban a granar con fuerza en una pléyade de seguidores españoles singulares de posteriores generaciones de posguerra, como Alberto Sánchez, Pablo Gargallo, Honorio García Condoy, Pablo Serrano, Ángel Ferrant... amén de los vascos Jorge Oteiza y Eduardo Chillida. Una saga fecunda y rica. Y en esta línea, sin solución de continuidad, se inscribe la escultura de Frutos María.

En el trabajo escultórico del autor que nos ocupa, se advierte una indagación espacialista, una investigación sobre los materiales elegidos para conjuntarlos y hacerlos dialogar en su dispar consistencia. El escultor busca presencia y vacío, volumen y ausencia, ligereza y rotundidad, ocupación y oquedad, dinamismo y quietud, peso y vuelo al mismo tiempo, dentro de la abstracción o lo que es lo mismo, de la escultura no imitativa de la realidad, aunque cuente con ella. Corporeidad y espacialidad. Escultura de cierta verticalidad.

El escultor experimenta con materiales y con formas en el espacio y, al igual que Pablo Picasso, más que buscar encuentra la forma definitiva en el proceso de indagación y trabajo. Cierta espíritu constructivo o constructivista se aloja en su trabajo, donde no se abandona el trazo revelador identitario de la propia caligrafía plástica. Geometría y gesto. Apolo y Dionisos. Líneas metálicas que escriben y dibujan el aire. El autor logra piezas que se prestan muy bien al monumento o la escultura pública, obras que sugieren, más que dicen; obras abiertas a la interpretación libre de quien las mira. La escala es fundamental en la obra tridimensional, porque la escultura ha de adaptarse de modo muy particular, como contenido, al espacio o continente que la alberga.

La filosofía de Frutos María va más allá de la indagación de la forma para adentrarse en el reciclaje y la reutilización de las tablas de madera arrojadas por el mar, como en una llamada silenciosa de salvamento, un S.O.S. que pide auxilio para no morir en la destrucción y el olvido. La materia habla, los despojos del mar gritan y el escultor va en su auxilio para devolverlos a la vida y proponer una reflexión sobre la cultura del desecho, la que destruye y abandona la materia. La creatividad y producción del autor no prescinde de lo que le rodea, sino que se implica y lo pone de manifiesto. Una visión estética y meta-artística al mismo tiempo. Una actitud ética. Una llamada de atención hacia la contención y la sobriedad de la vida, una actitud más racional frente al derroche y el aniquilamiento. Y una vida nueva en sus obras expuestas.

No olvidemos la advertencia de Rachel Carson (1907-1964), divulgadora estadounidense, considerada una de las impulsoras de la conciencia ambiental moderna: *Es una situación curiosa que el mar, del que surgió por primera vez la vida, ahora está amenazado por las actividades de una forma de vida. Pero el mar, aunque cambie de una manera desastrosa, seguirá existiendo; la amenaza es más bien para la vida misma.*

Carmen Valero Espinosa
Asociación Madrileña de Críticos de Arte. AMCA

ACER I DERELICTES DE MAR

Una realitat obstinada, obres matèriques i escultures d'acer, la riquesa dels materials, la dignitat que aquests representen... Tot açò m'exigeix convertir-me en un creador responsable, en un creador que done vida a obres rigoroses i exigents. Les peces que componen "Nova Vida" naixen de tots aquells materials que rescate amb cura de derelictes marins: fustes, ferros, entenimentades, arpillera...

Aquest deteriorament tan trencador, fruit de la bravesa de l'onatge del mar, no fa sinó enriquir aquestes matèries que recupere com a germen de les meues obres. Les alteracions per la curació de la fusta d'aquesta forma no generen problemes de pressió per cristallització de sals ni es deterioren per l'agressivitat del sulfat o del magnesi, elements que confereixen a aquestes fustes més resistència, com si s'hagueren tractat per a evitar l'aparició de fongs.

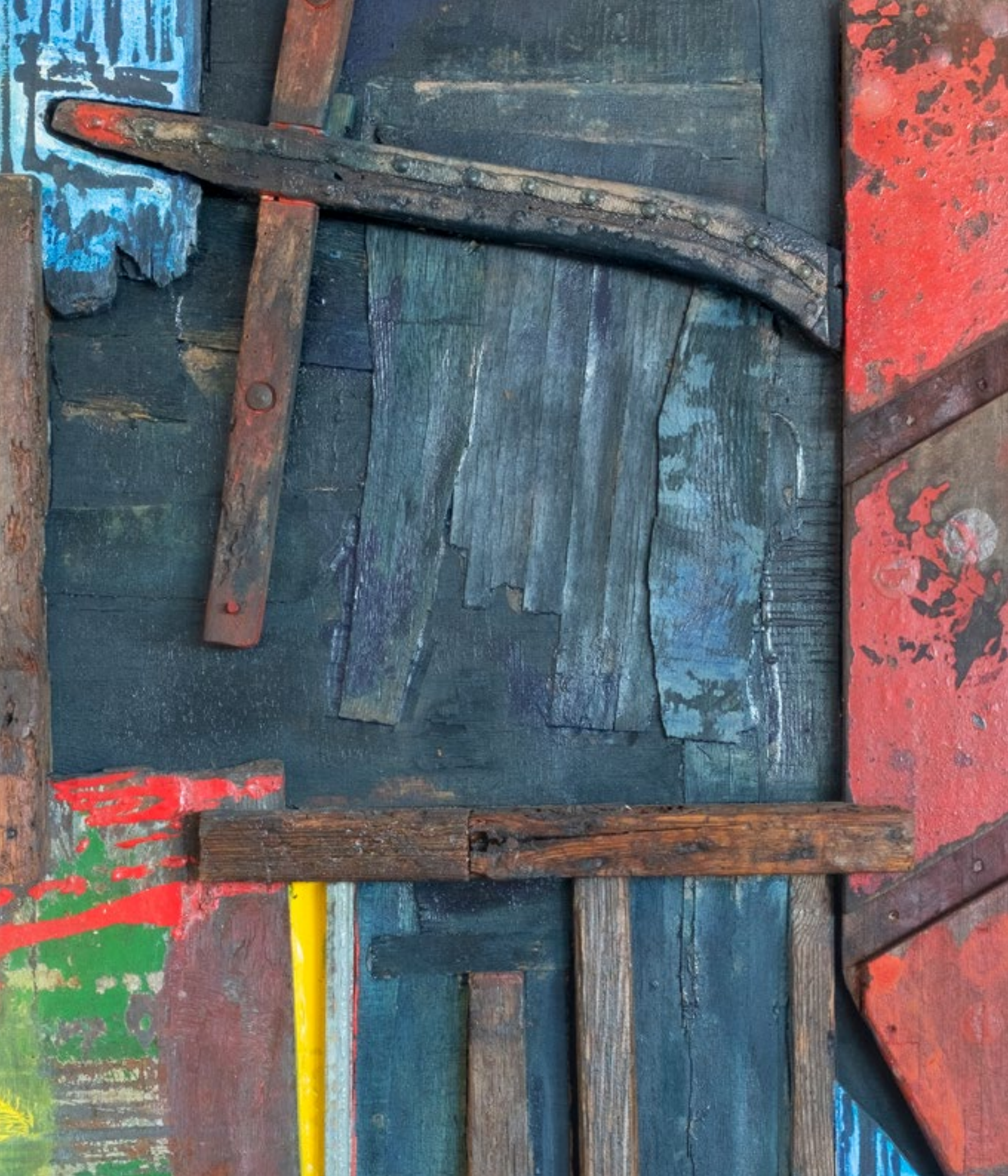
També és cert que ja són molts els anys que porte rescatant aquests materials —tan valuosos per a la meua creació— i convertint-los en art. Aprofite els derelictes del mar i contribuïsc així a una necessitat tan fonamental com és la neteja del medi marí, tan vital per a la fauna que l'habita, per a la seua existència en llibertat, així com vital també per a nosaltres mateixos, els éssers humans.

En ocasions, ni jo mateix puc saber fins on em porta la satisfacció i l'alegria per aprofitar aquests materials; és difícil expressar tot aquest conjunt d'emocions que després compartisc amb l'espectador en les exposicions. El més profund de l'art són la puresa i la veritat de l'univers, l'extracció enriquida substancialment perquè l'espectador pugui gaudir d'aquest procés que em porta a la satisfacció personal del saber-me creador i part d'una obra de transcendència.

En les meues escultures d'acer roman l'arquitectura, "el sentit del progrés des de la meua obra", com deia Miguel Delibes Setién. Amb l'obstinació de la imaginació, de la tècnica i la pròpia experiència en el disseny i maneig d'eines i màquines, sóc capaç de convertir-me en el creador d'aquestes obres de ferro, d'acer, de formigó, d'alumini, de plom, de pedra... Aquests són els materials amb els quals em sent més identificat.

El meu llenguatge rupturista i revolucionari no és sinó una poètica de llibertat i grandesa que em permet, amb fonament, realitzar les obres amb la meua personalitat.

Frutos María
Artista

ACERO Y PECIOS DE MAR

Una realidad obstinada, obras matéricas y esculturas de acero, la riqueza de los materiales, la dignidad que los mismos representan... Todo ello me exige convertirme en un creador responsable, en un creador que dé vida a obras rigurosas y exigentes. Las piezas que componen “Nueva Vida” nacen de todos esos materiales que rescato con cuidado de pecios marinos: maderas, hierros, cuerdas, arpillera...

Ese deterioro tan desgarrador, fruto de la bravura del oleaje del mar, no hace sino enriquecer estas materias que recupero como germen de mis obras. Las alteraciones por la curación de la madera de esta forma no generan problemas de presión por cristalización de sales ni se deterioran por la agresividad del sulfato o del magnesio, elementos que confieren a estas maderas más resistencia, como si se hubiesen tratado para evitar la aparición de hongos.

También es cierto que ya son muchos los años que llevo rescatando estos materiales —tan valiosos para mi creación— y convirtiéndolos en arte. Aprovecho los pecios del mar y contribuyo así a una necesidad tan fundamental como es la limpieza del medio marino, tan vital para la fauna que lo habita, para su ser en libertad, así como vital también para nosotros mismos, los seres humanos.

En ocasiones, ni yo mismo puedo saber hasta dónde me lleva la satisfacción y la alegría al aprovechar estos materiales; es difícil expresar todo este conjunto de emociones que después comparto con el espectador en las exposiciones. Lo más profundo del arte son la pureza y la verdad del universo, la extracción enriquecida sustancialmente para que el espectador pueda disfrutar de ese proceso que me lleva a la satisfacción personal del saberme creador y parte de una obra de trascendencia.

En mis esculturas de acero permanece la arquitectura, “el sentido del progreso desde mi obra”, como decía Don Miguel Delibes Setién. Con el empeño de la imaginación, de la técnica y la propia experiencia en el diseño y manejo de herramientas y máquinas, soy capaz de convertirme en el creador de estas obras de hierro, de acero, de hormigón, de aluminio, de plomo, de piedra... Éstos son los materiales con los que me siento más identificado.

Mi lenguaje rupturista y revolucionario no es sino una poética de libertad y grandeza que me permite, con fundamento, realizar las obras con mi personalidad.

Frutos María
Artista

ACERO Y PECIOS DEL MAR

FRUTOS MARÍA

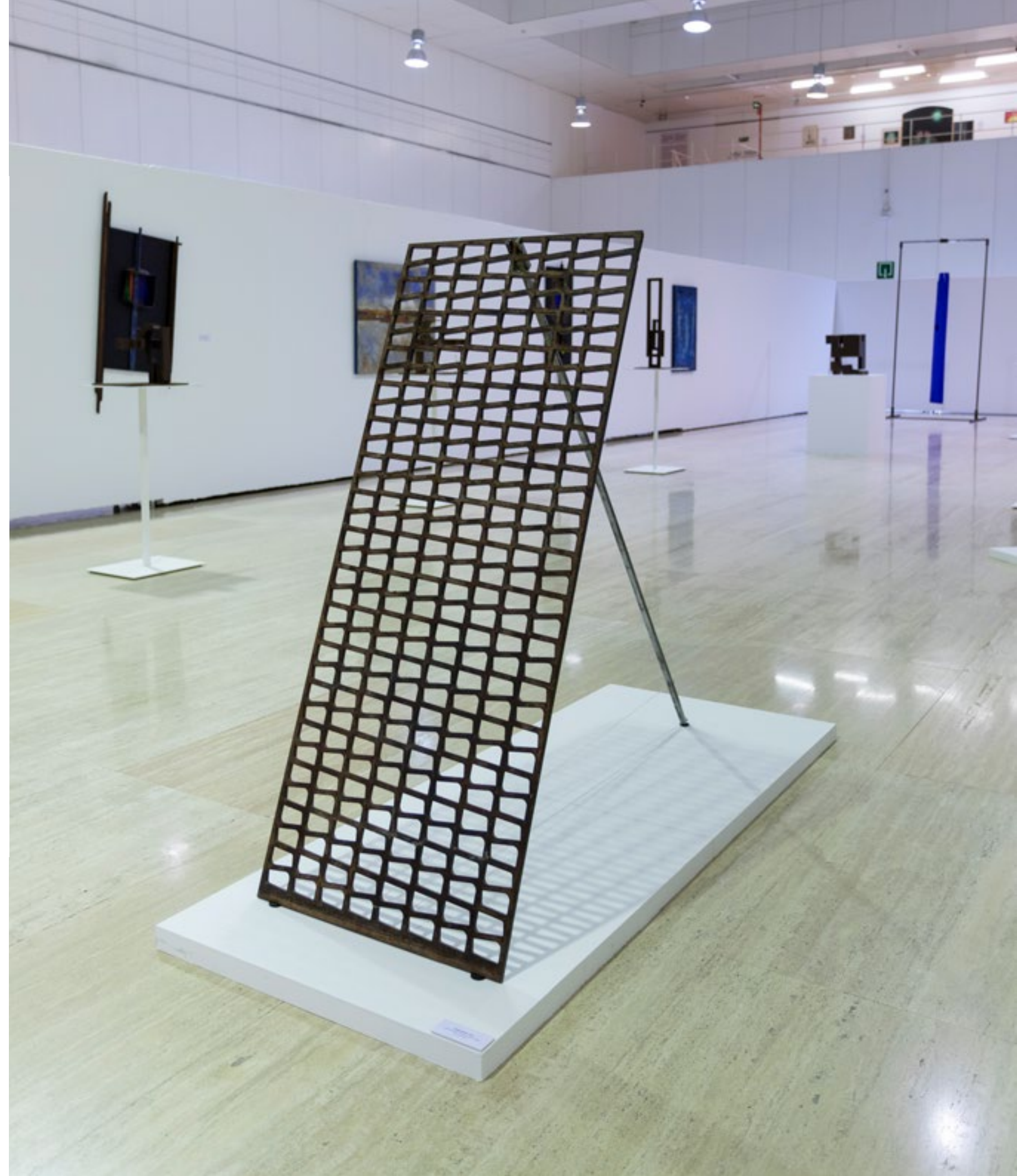
Abrazos. 1999
Acero al carbón macizo. Forja y patinado.
92 x 36 x 32,5 cm.

Abrazos. 1999
Acero al carbón macizo. Forja y patinado.
155,5 x 69 x 45,5 cm.

Brutal. 2018
Acero macizo. Forja y patinado.
51 x 41 x 33 cm.

Composición. 2002
Corte con láser y patinado. Acero corten.
151,2 x 62 cm.

Arquitectura. 2019
Acero macizo. Forja y patinado.
39 x 45 x 27cm.

Composición. 1999
Acero macizo. Forja y patinado.
78 x 52 x 30,50 cm.

Composición. 2001
Madera.
171,5 x 29 x 171 cm.

Brutal. 2005
Forja. Acero macizo patinado.
47 x 45,5 x 32 cm.

Delfin. 2012
Madera del mar.
150 x 50 cm

Armonía vertical. 2005
Forja. Acero macizo patinado.
87 x 15,5 x 15,5 cm.

Arquitectura. 2019
Forja. Acero macizo patinado.
43,5 x 23,5 x 32 cm.

Brutal. 2018
Forja. Acero macizo patinado.
32 x 40 x 30 cm.

YUNQUE. 2005
Forja. Acero macizo patinado.
37,5 x 43,5 x 6 cm.

Árbol Azul. 2007
Madera, resina y pigmentos naturales.
225 x 21 cm.

Movilidad. 2002
Forja. Acero macizo patinado.
28 x 30 x 32,5 cm.

Escenario. 1998
Forja. Acero macizo patinado.
36 x 46 x 30 cm.

Navegación. 2009
Madera natural, hierro oxidado y patinado.
432 x 97 x 15 cm.

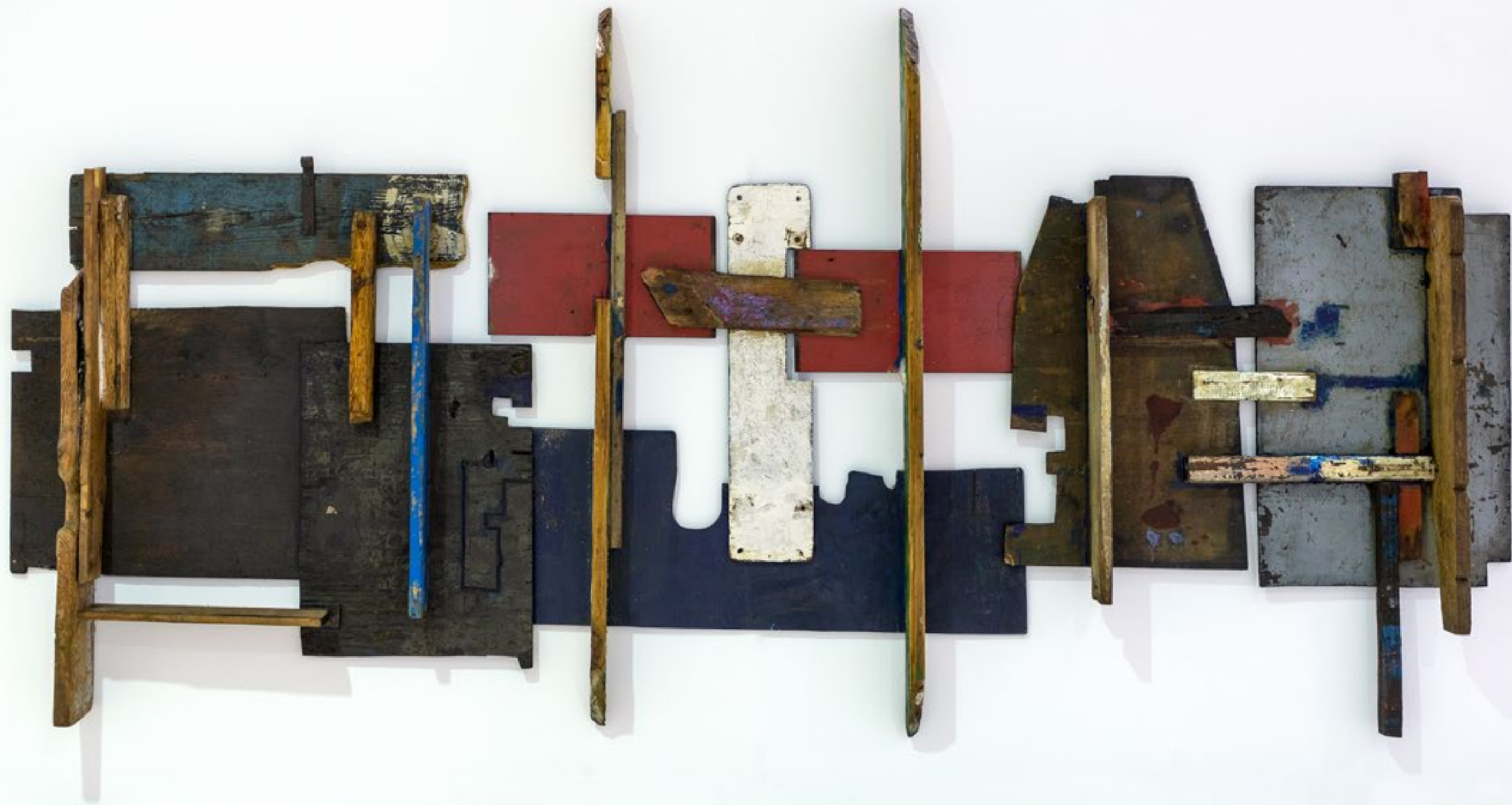

Abrazos. 1999
Acero al carbón macizo. Forja y patinado.
42 x 38 x 14 cm.

Abrazo familiar. 2018
Acero al carbón macizo. Forja y patinado.
69 x 56,5 x 38 cm.

Arquitectura. 2019
Forja. Acero macizo patinado.
43,5 x 23,5 x 32 cm.

Nueva Vida. 2019
Maderas del mar, encolado, pigmentos naturales y resina.
450 x 214 x 28 cm.

Fondo marino. 2019
Arenas, resina, pigmentos naturales y cuerda.
171,5 x 122 x 5 cm.

Arpillera. 1989
Arenas, arpillera, resinas, pigmentos naturales.
125 x 125 cm.

Arpillera. 1986
Resina, arena y tintes.
91 x 82 cm.

Arpillera. 2018
Chapa, arenas, resina y pigmentos naturales.
120 x 120 cm.

Arpillera. 2019
Chapa, arenas, arpillera, resina y pigmentos naturales.
120 x 120 cm.

Arpillera. 2018
Arenas, arpillera, resina y pigmentos naturales
120,5 x 120 cm.

Nueva Vida. 2017-2019
Madera, encolado, pigmentos naturales y resina.
212 x 153 x 19 cm.

Nueva Vida. 2017
Madera natural, pigmentos y resina.
128 x 62 cm.

Nueva Vida. 2010-2016
Madera ensamblada y tratada. Madera,
pigmentos naturales y tintes.
83 x 122 cm.

Nueva Vida. 2016-2017
Maderas, fibras ensambladas, pigmentos naturales y resina.
127 x 73 cm.

Textura de la grieta. 2019
Resina, pigmentos naturales y arenas sobre madera.
123 x 82 cm.

Nueva Vida. 2017-2018
Hierro, pigmentos naturales y resina.
158 x 71,5 cm.

Nueva Vida. 2018
Chapa oxidada y patinado, pigmentos naturales y resina.
147 x 60 cm.

Nueva Vida. 2018-2019
Maderas sacadas del mar con aceites, resinas y pigmentos naturales.
60 x 120 cm.

Arpillera. 2018
Arenas, arpillera, resina y pigmentos naturales.
130 x 120 cm.

Poblados. 2014
Resina, pigmentos naturales y arenas sobre madera.
112,5 x 104 cm.

Nueva vida, elogio a la arquitectura. 2015
Madera maciza, resina y pigmento naturales.
124 x 60 cm.

Arpillera. 2019
Arenas, resina, pigmentos naturales, sobre tabla.
129 x 122 cm.

Arpillera. 2019
Arenas, resina, pigmentos naturales, sobre tabla.
129 x 122 cm.

Arpillera. 2018
Arenas, resina, pigmentos naturales y arpillera.
120 x 120 cm.

Arpillera. 2018
Arenas, arpillera, resina, pigmentos naturales,
chapa oxidada y patinada.
120 x 120 cm.

Steel and sea wrecks

The first time that Alicante-based artist Frutos María, born in Burgos, collaborated with the University of Alicante Museum (MUA) was in 2017, with *Janus*, a sculpture exhibition staged in the museum's outdoor area. The exhibition title referred to Janus, the Roman two-faced god, symbol of beginnings and ends, of transitions and changes.

Now, Frutos María presents *Steel and sea wrecks* in the MUA's El Cub Hall. Curated by Julia Sáez-Angulo, the exhibition focuses on the concept of transformation, showcasing more than 20 works made with timber, rope, sackcloth and metals which he took from the sea, and as many sculptures in steel and iron.

For years, Frutos María has worked with materials he salvages from the depths of the sea, giving them a second chance; he takes, uses and transforms something that, in principle, is waste material. In his creative process, assemblage and colour provide his works with extraordinary depth and richness of textures. Nevertheless, the exhibition is not just an exercise in aesthetic thinking, as it represents the artist's commitment to his environment. At a time when unprecedented damage to the oceans is a pressing issue, it is rewarding to have proposals like Frutos María's, who reflects on the past, present and future of our planet through his tireless artistic work.

Feel free to explore Frutos María's creative universe.

Manuel Palomar Sanz
President of the University of Alicante

Frutos María

Eclectic, avant-gardist, ground-breaking in his ideas and forms, respectful with materials and techniques, the work of Burgos-born artist Frutos María has gone a long way in the exploration of his creative concerns. This has led to an explosion of talent and rhythm, floating in each sculpture and flourishing in each inspiration.

The artist uses materials in order to communicate and express himself; forms and voids also become fully meaningful. Actually, these are small architectures that reflect a landscape idealised by him, where nature prevails and the fusion and abundance of materials acquire an interpretative language of their own.

Frutos María's quest for quality in each of the pieces that he analyses, explores and develops with exquisite care has well-deserved rewards: the satisfaction of a finely crafted artwork, the immense respect for nature and the materials it provides, and particularly his tireless work, based on a thorough preliminary study.

From then on, forms, materials and designs shape the unique and harmonious language used in the artist's creations: modern, avant-gardist, universal.

The innovative works displayed at the exhibition encapsulate a series of principles. Among these, beauty is also predominant – understood not as an aesthetic and static reference, but as a serene conjunction of skilfully achieved ideals.

A suitable and harmonious combination of features, resulting in styles that are different from anything ever done before. Thanks to them, Frutos María's work is totally personal and defines his style as an artist; in other words, the creator becomes a model of balance and liberty in each and every of his works.

María Dolores Barreda Pérez
Secretary-General and Permanent Secretary of AEPE (Spanish
Association of Painters and Sculptors)
Member of the Spanish Association of Art Critics

Frutos María. The looked-for encounter.

Plastic art is a combination of elements that develop ideas, meanings, concepts. A combination of lines, shapes and colours that convey feelings, aesthetics, expressing all that affects the human being, on both a cognitive and an emotional level.

When it comes to creation, all this, which is part of our world, is magnified, reconstructed, by the spirit and will of the creator, of the maker, who goes beyond merely a stereotyped vision, although in constant dialogue with the society and culture the artist belongs to. We are always reinventing a language passed down to us, which concerns us from birth and constrains us when we want to express our singular vision.

Since time began, the way in which human beings have developed their creative spirit (which is inherent to who we are) has followed certain patterns that, throughout different ages and cultures, have shaped what we call art. A combination with varying elements and connections in each period, where various ways of working converge or diverge – the materials and tools employed are different, and so are their meanings: religious, esoteric, political...

Frutos María's work, mostly sculptural and pictorial, presents a way of treating materials, of uniting them in dialogue, to transmit what is an almost indispensable need nowadays: that of critically looking at the world around us. Right now, ecology is a universal mandate that we must defend. All those wishing to explain the world of tomorrow are concerned with how we care for the planet. Sensitive to the problems of the future, Frutos María is heavily influenced by this issue.

Apart from these laudable aims, however, the work must speak by itself: of art, of experience, of the knowledge within it, of all that it is trying to convey. An experienced artist having participated in several exhibitions, Frutos takes a meticulous approach to geometry. His work primarily analyses the avant-garde movements of the early 20th century: Rationalism, Constructivism, Suprematism and the De Stijl movement, Neo-Plasticism (with Mondrian at the forefront), and so forth. Through Jorge Oteiza and Eduardo Chillida, those movements gave rise in Spain to studies on cubes, voids, and geometry in iron. These artists addressed a major concern for sculptors from the early 20th century – sculpture sought to throw off the shackles of figurativeness in its multiple versions, Cubism included, whose object of analysis was still figurative (this also applied to the synthesis proposed by Giacometti or Modigliani). Abstraction in sculpture was reduced to its essence with 1950s Minimalism in the United States. A movement originated by Russian artists (Malevich, Tatlin, Rodchenko or Popova among others), it was pushed to the limit, with influences on architecture and design. The

Bauhaus School, which marks its centenary this year (it was created by Walter Gropius in 1919), inherited these proposals and brought to light a new view on art and design. In his project for the 1929 Barcelona Trade Fair, Mies van der Rohe, also director of the Bauhaus, already conceived a building that entailed a dramatic change in architecture, with less ornamentation and more simplicity of form.

Art seeks singularity, independence from anything that hinders creativity. The current times are extremely significant: this is a moment of transition, where nothing prevails. In this scenario artists try to find their own path, faced with a vast array of possibilities; this explains the disparity in themes and techniques nowadays, in an eclectic approach whereby artists explore a wide range of disciplines and concepts. Conceptual art dominates philosophy, sociology or philology, as it provides some sort of order.

Frutos addresses environmental issues with his collage works, for which he used recycled materials such as steel or timber – wrecks that have their own story, a vision of the society that creates and abandons them. Through his reflection on ecology, Frutos reuses and reinvents these discarded materials in works that shed light on their dialogue with various artistic languages, which thus acquire new meanings and references.

His reinterpreted minimalism and his use of collage in sculpture, but especially in painting, sensitively focus on features that make his work singular. The artist's work allows us to delve into the history of art, in its infinite paths, revealing a personality that assumes our past and lives in our present. Frutos becomes a creator of sculptures and paintings that bring new and old materials back to life, in order to explore our present and the very questionable future that Frutos condemns with his works.

Eduardo Lastres
Plastic artist and art promoter

Frutos María Steel and sea wrecks

“Earth and water, the two essential fluids nature depends on, have turned into waste containers”

Jacques-Yves Cousteau (1910-1997)

To the artist who knows how to look at the form, colour and beauty hidden in things, sea wrecks – materials chiselled by the waves and the sea – could not go unnoticed. The Royal Spanish Academy Dictionary defines “pecio” (“wreck” in English) as “part or remains of a shipwreck, or part of what it contains.” Alicante-based sculptor and painter Frutos María always looks lovingly at sea wrecks, whether the ship has sunk or not. He has a special interest in the timbers tossed by the waves: they acquire a singular texture of time and space, with the full meaning that these two dimensions have in human life. *Time also paints*, painter Francisco de Goya y Lucientes said. And paraphrasing the words of the world-renowned Aragonese artist, water, waves and time also sculpt.

It is curious that a visual artist like Frutos María, who makes use of metal in his paintings and sculptures (for instance iron, in previous works), is now particularly focused on steel, which he combines with manipulated timbers taken from the sea to create a new artistic poetics. The sculptor lives by the Mediterranean, a sea of cultures, a Latin *Mare Nostrum* he has contemplated so many times in its never-ending ebb and flow, in the constant swaying of the waves, in its luminous colours when bathed in light. The wine-coloured sea, Homer called it in the Classical Greek language, with an infinity of colour shades and different words for each. A sea brimming with stories and tales. A sea that inspires and expires, like a living being. A sea called up by poets, musicians and visual artists who have even described it as the abode of an Olympian god, Poseidon/Neptune. A sea that takes centre stage alongside the sculptor when he conceives and shapes his paintings, or his three-dimensional works.

Frutos María’s artworks, whether paintings or sculptures, bring to mind Michelangelo Buonarroti’s fascination with the fragments or aesthetics of ruins. What is incomplete or unfinished has a great power of evocation: it invites the eye to complete a view lost and gone, floating in the imagination of the viewer, who looks at it with the attention of an artist. It was the wish of Michelangelo and his contemporaries to rebuild the old Classical world, fragmented by time, and shed light on what it had to offer. This gave rise to a unique and

flourishing artistic movement in the History of Art: the Renaissance, fascinated by Greece and Rome.

The conjunction of metallic and plant materials in Frutos María’s paintings and sculptures also reminds us of collage. This new technique appeared as such in the times of the historical avant-gardes when, back in 1912, Picasso first combined paint and cane in his painting *Naturaleza muerta con silla de rejilla*. Some critics claim that Bracque was the first to exhibit a collage in public, but that does not matter here: what we want to point out is that the combination of materials would soon make the leap from painting, a two-dimensional art, to sculpture, primarily objectual, which resulted in the dovetailing of different materials ad infinitum.

Collage as a starting point

Scholar Vicente Aguilera Cerni defines “collage” in the *Diccionario del Arte Moderno*, which he directed in 1979, as “technique initially used by Cubist and Dadaist artists, who introduced heterogeneous elements in their works, particularly *papiers collés*. Much more than just a procedure, collage has brought about an expansion of means of expression, opening up horizons and possibilities that have contributed to major transformations in modern art. Also used by poets, this technique has paved the way for the most ground-breaking contributions of objectual art.” This would inevitably lead to the emergence of what is known as “mixed techniques” in art.

As a sculptor, Frutos María goes beyond the idea of collage itself. In previous works and exhibitions he already showed combinations of iron and cement, iron and stones, rightly tense and mixed; in his paintings he added sands and resins to natural pigments and discoloured timbers salvaged from wrecks. *Nueva vida* (“New life”) was the title he purposefully chose for some works, made from timbers found and reused, one by one, by him. The mineral perspective is present in many of his works. While in the past he tried to find inhabitable spaces that could be artistically looked at and enjoyed, it is clear that many of the sculptor’s current works go further: there is a moral idea in that conjunction of materials, steel and sea wrecks, an idea of salvation and recycling, of reuse of materials, which happen to be found objects – the *objet trouvé* that historical and radical avant-gardists turned into art. An idea is conveyed of the salvation of Nature (with a capital N) by reusing discarded materials that, once again, become the cornerstones of an artwork. Only the author’s look at this material, taken from the waves, will transform it – once manipulated by him – into a renewed plastic and aesthetic work. New life, new spaces to be inhabited by thought, feeling or memory, like archaeological remains from a past that, in a way, leads to the sedimentation of matter and ideas, creativity and artistic objects.

This current and moral view on art connects with today's sensibility, aware that reusing is better than abandoning and destroying things. An example could be the way the sea reacts to the attack of society's abundance and waste, especially plastics. The author does not lose sight of the idea of beauty, a scarce asset that should be much discussed and praised whenever found. Frutos María manipulates, looking for a new beauty from what he has and what he found. Sea wrecks can gain a new life, to the surprise of a different look that lingers across time and space. A suggestive and mysterious three-dimensional work, full of meanings, with multiple semantic values, open to any interpretation, that of the viewer's freedom. Ultimately, the works by this painter/sculptor reinterpret what is found, coexist with the underwater archaeology that no one but the sea can offer. Art, after all, is a perpetual dialogue with Nature and the Universe; in sum, with humanity. And the best art criticism, as pointed out by Argentinian writer Jorge Luis Borges, is *that which invites one to approach the emotion and mystery emanated from an artist's works*.

What if those timbers were the remains of a distant palafitte or an invisible city under water? What if they were the wreck of the ship Argo after her return from Colchis? Or of our Phoenician ancestors? Viewers' imagination can exceed the artist's, why not? Or go beyond what they see, just with a title that enhances their reality, illusion or fantasy. Viewers can also create or be created, when they reinterpret art in accordance with their culture and the foundations of their knowledge and education. Every look is the product of a culture and a civilisation; the social and cultural background of the viewer is as important as that of the artist or art critic whenever they assess and judge an artwork. The artwork puts a question to us all, speaks to us through a myriad of signs and symbols that each of us must examine, whether we are feeling uneasy or aesthetically pleased.

Geometry to order chaos

Geometry features prominently in Frutos María's paintings and sculptures – a geometry that consists purely of order, found in a large part of the crystallised mineral kingdom. The author combines it with the chaos of wrecks, albeit arranged differently for the sake of composition and harmony. If "in the beginning was chaos", according to the Genesis, the sculptor's artistic manipulation channels such chaos within the boundaries of his craft. *Elogio de la Arquitectura* ("In praise of Architecture") is the title of one of his works. Architecture as one of the three classical visual arts, together with painting and sculpture; today the Fine Arts, to our satisfaction, also encompass film, photography, comics and fashion.

An intimate journey around himself, that's how Frutos María describes his work. Creativity is subjective, and his is governed by the rules of geometry, geometric abstraction, and the reuse of materials that enhance and inhabit it. His 2017 exhibition travelled through doors, paths, spaces and architecture, according to the layout and staging of the exhibition's discourse.

This time he navigates more assuredly among wrecks, taken from the sea and the breaking waves, transcending them in a prophetic (but not apocalyptic) meaning. The Earth has limited resources that should not be depleted, out of respect for the generations to come. That would be a subliminal take, and not the only one, when we look at the exhibited works. Artistic works will always be polysemic, even if seemingly constrained by a title. "Inasmuch as we all generate small ecological damage," we are called to acknowledge "our contribution, smaller or greater, to the disfigurement and destruction of creation." We are thus warned by Orthodox patriarch Bartholomew, cited in Francis' moving encyclical *Laudato si* on caring for our common home, the Earth. We are cautioned that environmental degradation has an impact, above all, on the poorest in the world. The intimate connection between the poor and the planet's fragility is a fact. Pollution, waste, our throwaway culture. Planet Earth cannot become a huge dumping site. We must reuse or recycle.

I am aware of Frutos María's concerns over ecological issues, the environment, climate change, the sea and how it is brutally attacked by the waste in its waters. When he works, this is present in both his conscious and his unconscious. The artist refers to Nature with a sense of veneration: he wants it to be respected for our habitat to improve, for this stupid developmentalism to be left behind. Recycling, reusing and insisting on it like a mantra, until it resonates with the minds and sensibilities of people. Art and artworks are not just aesthetics and ornament – in certain cases they can channel and convey ideas, instead of being a mere vehicle for pleasure and beauty. Frutos María's artistic work encompasses and evokes all nuances. Art that heralds or condemns, as a ray of light and a beacon of hope; as rightly pointed out by Ramón Margalef (1919-2004), Spain's first professor of Ecology, *humanity poses a problem not only to itself, but also to the biosphere it lives in*.

Julia Sáez-Angulo
International Association of Art Critics (AICA/Spain)
Alicante, 21 October 2019

Frutos María

Matter is brought back to life in the artwork

“Our task must be to free ourselves from this prison by widening our circle of compassion to embrace all living creatures and the whole of nature in its beauty.”

Albert Einstein

Frutos María already gave a second chance to several objects at his 2017 exhibition in Santa Bárbara Castle, where he showcased old doors with locks and paint, or wooden rectangular reliefs, described as confessionals by some critics because, judging by their surface, they were apparently or manifestly void. If there were still any doubts, this is emphasised by some of the artwork titles: *Nueva vida* (“New life”). Artworks brought back to life by the sculptor. A recycling process from the dumping site to the exhibition hall, in an adventure of compassion, piety and transformation of matter. A metamorphosis that is conceived, calculated, volunteer and undertaken. A happy adventure, from the tactile misadventure to the crystallisation of art. A double view, before and after; a dual view with a different intentionality. Like Janus, the two-faced god, after whom the author’s 2017 exhibition at the University of Alicante Museum was titled.

The sculptor appears once again as a saviour, a rescuer of matter washed away by the waves and salvaged, short-circuited and manipulated by him. *Matter is neither created nor destroyed, only transformed*, stated by French chemist Antoine Lavoisier in 1785, has been an essential principle of physics since then, and Frutos María’s sculptures bring it to mind.

Timber, pigments, sand or resins on wood planks – anything can be used to make the artwork alive, reminding the viewer of mineral or organic matter, as the case may be. New life to components that were disposable on their own but that, brought together and organised, give rise to something different, with a very particular meaning in terms of how the work of art is conceived. A sculptural object that is a plastic, aesthetic and communicative exercise, displayed to an open and heterogeneous public that will look at it and reinterpret its meaning.

As well as the paintings (basically, relief sculptures) he brought back to life, Frutos María shows sculptures made of such industrial and building materials as metal, iron, steel or concrete, emerging with the commanding power of third-dimension art, whether in *Elogio a la arquitectura*, *Brocal* or *Abrazos*.

An overview of the history of sculpture

It is worth remembering that sculpture originated as a sacred totem, with no aesthetic purpose involved. This was made clear, for example, at the exhibition *Qu’est-ce que la sculpture moderne?* (1900–1970), held at Paris’s Musée National d’Art Moderne – Centre Georges Pompidou in 1986. It also included works by Spanish artists like Jorge Oteiza, who, in his chalk laboratory, “got lost” in the *Caja vacía* (“Empty box”) as the final stage of his research. The Pompidou’s original building was too small for this enormous exhibition and an additional venue was required, a hangar on the outskirts of the French capital. The museum never held such a huge display ever again, as the organisers learned that a smaller but well-designed exhibition was better than a sprawling one. In fact, it turned out to be counterproductive, as visitors were exhausted by the never-ending series of exhibits.

Years later, in 2001, two more exhibitions took place: *50 years of Spanish sculpture in the 20th century*, at Paris’s Royal Palace, and *Spanish sculpture in the 20th century*, at Madrid’s Banco Santander Central Hispano Foundation. Recent sculpture has been the object of reflection and research; several scholars argue that this artistic medium has been much more daring than painting over the past decades, starting in the 20th century.

For many years overshadowed by painting, the *prima donna* of Fine Arts in traditional museums, sculpture was even described by writer and art critic Charles Baudelaire as “that which hinders the view of painting” at the Salons d’Automne. The 1920s historical avant-gardes, spearheaded by Marcel Duchamp, emphasised and appreciated the full value of modern sculpture, more ground-breaking than painting; sculpture was no longer a statue or a round piece, as the focus shifted to the *objet d’art* or artistic object, in an unstoppable process that continues to this day and where Frutos María’s sculptures have a prominent place.

The teachings of Picasso, Miró and Julio González would inspire a constellation of singular Spanish artists in the after-war years, like Alberto Sánchez, Pablo Gargallo, Honorio García Condoy, Pablo Serrano or Ángel Ferrant, as well as Basques Jorge Oteiza and Eduardo Chillida. A fertile and rich lineage, to which Frutos María’s sculptures undoubtedly belong.

The artist’s sculptural works explore space and the materials he chooses, which are then combined so they can engage in dialogue, in their disparate consistency. The sculptor looks for presence and emptiness, volume and absence, lightness and impact, fullness and void, dynamism and stillness, weight and flight all at once, within abstraction or, in other words, within sculptures that do not imitate reality, despite taking it into account. Corporeality and spatiality. Sculptures of a certain verticality.

The sculptor experiments with materials and forms in space; like Pablo Picasso, he finds the final form in the process of exploration and work, rather than looking for it. His work is imbued with some sort of constructive or constructivist spirit, never leaving aside the revealing stroke that identifies the artist's own plastic calligraphy. Geometry and gesture. Apollo and Dionysus. Metallic lines that write and draw in the air. The author achieves works that could very well serve as monuments or public sculptures – works that suggest, rather than say; works that allow viewers to interpret them as they wish. Scale is fundamental in three-dimensional works, because it is as if sculptures were contained in a space or container they had to fit.

Frutos María's philosophy goes beyond the exploration of form: he delves into the recycling and reuse of timbers lost at sea, launching a silent SOS call so as not to die destroyed and forgotten. Matter speaks, sea wrecks shout, and they are rescued by the sculptor – he brings them back to life and proposes a reflection on waste culture, one that destroys and abandons matter. The author's creativity and body of work do not set aside what is around him; instead, he gets involved in it, sheds light on it. A view that is at once aesthetic and meta-artistic. An ethical attitude, calling for restraint and sobriety in life, a more rational attitude in the face of wastage and annihilation. And a new life in his exhibited works.

We should not forget the warning by US populariser of science Rachel Carson (1907-1964), regarded as a promoter of modern environmental awareness: *It is a curious situation that the sea, from which life first arose, should now be threatened by the activities of one form of that life. But the sea, though changed in a sinister way, will continue to exist; the threat is rather to life itself.*

Carmen Valero Espinosa
Madrid Association of Art Critics (AMCA)

STEEL AND SEA WRECKS

An obstinate reality, matter-based works and steel sculptures, the richness of materials, the dignity they represent... All this impels me to become a responsible creator, a creator of detailed and demanding works. The pieces included in "Nueva Vida" were made using the materials I salvage from shipwrecks: timbers, iron, ropes, sackcloth...

Such heart-breaking damage, inflicted by the raging waves of the sea, enhances the materials from which I create my works. In this way, the changes due to the treatment of timber do not lead to pressure issues derived from salt crystallisation, and no damage is caused by the aggressiveness of sulphate or magnesium – these elements make the timbers more resistant, like a treatment to prevent fungi.

It is also true that for many years now I have been salvaging these materials – which play a key role in my creative work – and turning them into art. With these sea wrecks, I contribute to an essential objective: cleaning up the marine environment, of vital importance to the fauna that inhabits it, to its freedom, and to us human beings.

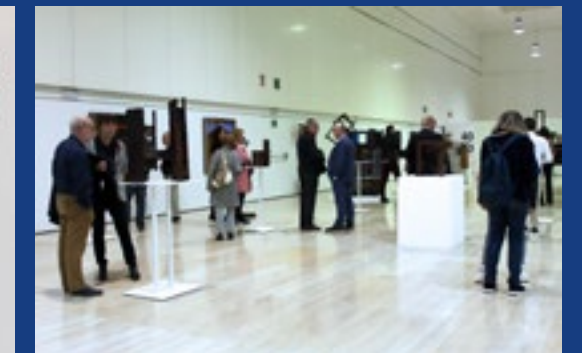
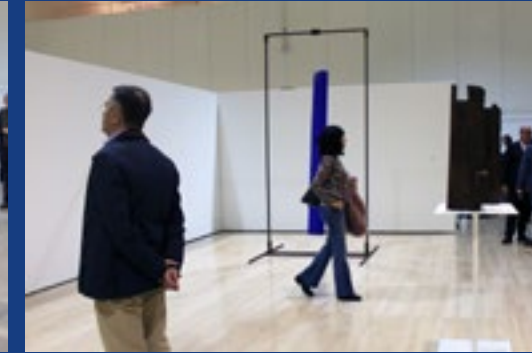
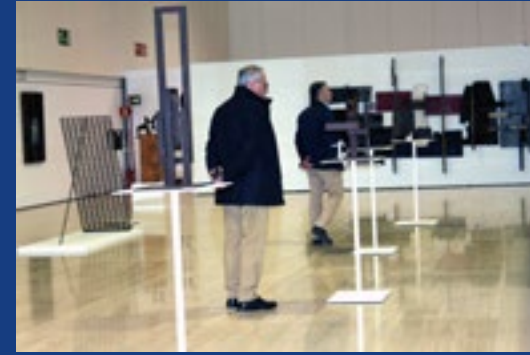
Where will I be taken by the satisfaction, the joy of using these materials? Sometimes it is a mystery even to myself – it is difficult to express all these emotions that I will share with the viewer at my exhibitions. Nothing is more profound in art than the purity and truth of the universe, an extraction that is substantially enhanced for the viewer to enjoy the process. This makes me feel satisfied, aware that I have created and taken part in a transcendent work.

My steel sculptures retain the architecture, the "sense of progress from my work," as Miguel Delibes Setién put it. By means of imagination, technique and my own experience designing and handling tools and machinery, I can become the creator of these works made of iron, steel, concrete, aluminium, lead, stone... Those are the materials I most identify with.

My disruptive and ground-breaking language is just a poetics of freedom and grandeur, based on which I can create works with my personality.

Frutos María
Artist

INAUGURACIÓN/INAUGURACIÓN/OPENING

ACERO Y PECIOS DEL MAR

FRUTOS MARÍA

Comisaria: Julia Sáez-Angulo

Universitat d'Alacant
Universidad de Alicante

20th
MUA
MUSEU UNIVERSITAT D'ALACANT

Ludoteca
MUA

SALA
EL CUB

MIQ
MUSEU
INFORMACIÓ
CULTURAL

40
1979 - 2019

Universitat d'Alacant
Universidad de Alicante

20 anys

MUA

MUSEU UNIVERSITAT D'ALACANT

